

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för utgiftsområde 15, som totalt uppgår till 24,4 miljarder kronor för 2018. Därmed avstyrker utskottet oppositionspartiernas alternativa budgetförslag. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag om ändring i studiestödslagen. Lagförslaget innebär att studiemedlens totalbelopp höjs med 68 kronor per vecka vid heltidsstudier, vilket motsvarar 296 kronor per studiemånad, genom en höjning av bidragsdelen och att studiebidraget inom studiehjälpen höjs med 200 kronor per månad. Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2018 men de nya nivåerna ska tillämpas på studiebidrag som lämnas för tid fr.o.m. den 1 mars 2018 och på studiemedel som lämnas för tid fr.o.m. den 1 juli 2018. Vidare tillstyrker utskottet regeringens förslag om vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Utskottet har även följt upp regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet i olika avseenden.

Samtliga motionsförslag avstyrks. Utskottet hänvisar i flertalet av dessa frågor till vidtagna åtgärder, pågående arbete och gällande rätt.

Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna har inte deltagit i anslagsbeslutet. Dessa partier redovisar i stället sina ställningstaganden i fem särskilda yttranden (M, SD, C, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:1 inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

16 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Budgetprocessen i riksdagen	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden.....	8
Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15	8
Anslag inom utgiftsområde 15	10
Resultat.....	11
Politikens inriktning	15
Propositionen – anslag inom utgiftsområde 15.....	17
1:1 Studiehjälp.....	17
1:2 Studiemedel.....	19
1:3 Avsättning för kreditförluster	21
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	23
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	25
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	25
1:7 Studiestartsstöd.....	26
1:8 Centrala studiestödsnämnden	26
Lån i Riksgäldskontoret.....	27
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	27
Lagförslag om ändring i studiestödslagen	27
Särskilda yttranden	42
1. Anslag inom utgiftsområde 15 (M)	42
2. Anslag inom utgiftsområde 15 (SD).....	43
3. Anslag inom utgiftsområde 15 (C)	44
4. Anslag inom utgiftsområde 15 (L)	45
5. Anslag inom utgiftsområde 15 (KD)	48
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	50
Propositionen	50
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	50
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och oppositionens anslagsförslag	52
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionens förslag till beställningsbemyndiganden.....	53
<i>Bilaga 4</i>	
Utskottets anslagsförslag	54
<i>Bilaga 5</i>	
Utskottets förslag till beställningsbemyndiganden	55
<i>Bilaga 6</i>	
Regeringens lagförslag	56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Anslag inom utgiftsområde 15

a) Anslagen för 2018

Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 enligt utskottets förslag i bilaga 4.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:1 utgiftsområde 15 punkt 3 och avslår motionerna

2017/18:2793 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD),

2017/18:2978 av Sofia Fölster (M) yrkande 1,

2017/18:3592 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 18,

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 6,

2017/18:3683 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 43,

2017/18:3702 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 1,

2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12,

2017/18:3811 av Christer Nylander m.fl. (L) och

2017/18:3856 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1–5.

b) Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:1 utgiftsområde 15 punkt 1 och avslår motion

2017/18:3702 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 2.

c) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 223 000 000 000 kronor,

2. under 2018 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst det belopp och inom den tidsperiod som anges i utskottets förslag i bilaga 5.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:1 utgiftsområde 15 punkterna 2 och 4.

Stockholm den 30 november 2017

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L)*, Erik Bengtzboe (M)*, Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M)*, Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD)*, Michael Svensson (M)*, Håkan Bergman (S), Elisabet Knutsson (MP), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD)*, Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD)*, Roza Güclü Hedin (S), Ida Drougge (M)* och Fredrik Christensson (C)*.

* Avstår från ställningstagande, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas regeringens budgetproposition 2017/18:1 i de delar som gäller utgiftsområde 15 Studiestöd och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2017/18 som gäller anslagen eller som bedöms ha anslagseffekt budgetåret 2018.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

I bilaga 2 och 3 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2018 och beställningsbemyndiganden samt de avvikelser från dessa som Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna föreslår i sina anslagsmotioner. I bilaga 4 finns utskottets förslag till anslagsfördelning, i bilaga 5 finns utskottets förslag till beställningsbemyndiganden och i bilaga 6 finns regeringens förslag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i första steget i budgetprocessen fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Riksdagen har, med bifall till regeringens förslag, bestämt utgiftsramen för 2018 för utgiftsområde 15 Studiestöd till 24 352 692 000 kronor (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54). I detta ärende ska utbildningsutskottet föreslå för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag för utgiftsområdet ska göras genom ett beslut (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet.

2005/06:KU21). Av riktlinjerna framgår att riksdagen beställer och tar emot information om resultatet av statens verksamhet.

Utskottet har mot den bakgrunden analyserat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15 i budgetpropositionen. Analysen har syftat till att vara ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att regeringens uppföljning av resultatredovisningen behandlas först. Därefter behandlas de förslag i budgetpropositionen och i motioner som gäller anslag inom utgiftsområde 15. Slutligen behandlas regeringens lagförslag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

Bakgrund

Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 15 Studiestöd omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Inom utgiftsområdet föreslås att medel ska anvisas för

- studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande inom främst gymnasieskolan
- studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag för studerande med barn
- statens utgifter för räntor för studielån tagna i Riksgäldskontoret
- inleverans av kapital till Riksgäldskontoret till följd av avskrivning av studielån som tagits före 2014 och avsättning för förväntade förluster på utlåning fr.o.m. 2014
- kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning
- bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk
- bidrag till vissa studiesociala ändamål
- studiestartsstöd i form av stöd och tilläggsbidrag för studerande med barn
- administration av studiestöd
- administration av lån för körkortsutbildning
- administration av hemutrustningslån
- hantering av överklaganden vid ÖKS.

Vissa studiestöd är rättighetsstyrda och anslagsbelastningen styrs därför till stor del av reglerna om lån och bidrag. Anslagsbelastningen är också beroende

av antalet studerande i utbildningar som berättigar till studiestöd, de studerandes val att ansöka om studiestöd, räntekostnader för den totala studielåneskulden i Riksgäldskontoret och avsättning för förväntade förluster vid nyutlåning. Utgiften för vissa andra studiestöd begränsas av anvisade eller tilldelade medel och efterfrågan på dessa stöd.

Bestämmelserna som reglerar rätten till studiehjälp och studiemedel samt återbetalningen av studielån finns främst i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655). Bestämmelser om studiestartsstöd finns främst i lagen (2017:527) om studiestartsstöd och i förordningen (2017:532) om studiestartsstöd.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Enligt 6 kap. 1 § första stycket budgetlagen (2011:203) får regeringen, för det ändamål och intill det belopp som riksdagen beslutat för budgetåret, beställa varor eller tjänster samt besluta om bidrag, ersättning, lån eller liknande som medför utgifter under senare budgetår än det budgeten avser. Inom utgiftsområde 15 finns ett förslag om ett beställningsbemyndigande inom anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål*. Förslaget innebär att regeringen ska få göra åtaganden under 2018 som medför utgifter under 2019. Regeringen föreslår också att riksdagen ska bemyndiga regeringen att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till nio anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd. För anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* föreslår regeringen att den ska bemyndigas att göra beställningar som medför behov av anslag under 2019. Regeringen föreslår dessutom att den ska bemyndigas att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån.

Vidare föreslår regeringen ändringar i studiestödslagen (1999:1395). Förslagen innebär höjningar av studiemedlens totalbelopp och av studiebidraget inom studiehjälpen.

Utskottets överväganden

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15

Bakgrund

Som en del i beredningen av budgetpropositionen följer utbildningsutskottet upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för utgiftsområde 15. Uppföljningen genomförs av utskottets styrgrupp för uppföljning och utvärdering och är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Riksdagen har beslutat om mål för utgiftsområde 15 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96). Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål riksdagen har beslutat.

I årets budgetbehandling genomför utskottet en begränsad resultatuppföljning för utgiftsområdet, bl.a. kommenteras ett urval av utskottets tidigare synpunkter. Inledningsvis görs en kortfattad översikt av regeringens resultatredovisning.

Resultat och analys

Målet för området är följande. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Stödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildningen. Det ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Stödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden. Riksdagen godkände i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 15, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/16:58) den förändring i målet som regeringen föreslog och som innebar att jämställdhetsperspektivet förtydligades i det rekryterande målet inom studiestödet. Regeringen hänvisar vidare till de krav på studiestödssystemet som måste uppfyllas för att målen på området ska kunna uppnås.

I årets resultatredovisning kommenterar regeringen inledningsvis den uppföljning utskottet genomförde av utgiftsområdets indikatorer i samband med föregående års budgetbehandling. Regeringen anger att den ser positivt på utskottets arbete och att den har för avsikt att påbörja ett arbete med att se över resultatredovisningen för utgiftsområdet, inklusive att utvärdera de nu använda indikatorerna. I resultatredovisningen presenterar regeringen resultat både utifrån indikatorer och från andra bedömningsgrunder.

I analysavsnittet bedömer regeringen måluppfyllelsen inom utgiftsområdet utifrån de tre delarna av målet för studiestödet. Regeringen anger att mot bakgrund av de indikatorer som redovisas är den samlade bedömningen att

målet om studiestödets rekryterande effekt har uppfyllts. Vidare är bedömningen att målet om studiestödets utjämnande effekt har uppnåtts. När det gäller målet om studiestödets effekt på samhällsekonomin bedömer regeringen mot bakgrund av de indikatorer som redovisas att det nuvarande lånesystemet i stort sett fungerar bra. Det finns dock fortfarande brister i systemet när det gäller låntagare som är bosatta utomlands. I anslutning till frågan om ökning av återbetalningen av obetalda skulder hänvisar regeringen bl.a. till den skrivelse om statens förluster på studielån som regeringen i oktober 2016 överlämnade till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport (RiR 2016:4). Regeringen gör en positiv bedömning av de resultat som myndigheterna på området har uppnått.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar de förändringar av resultatredovisningen som regeringen har gjort med anledning av de iakttagelser som utskottet har fört fram i de senaste budgetbetänkandena. Utskottet ser positivt på att Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fortsätter arbetet med att utveckla mål- och resultatredovisningen i budgetpropositionen. Utskottet har förståelse för att det är ett långsiktigt arbete och sätter stort värde på en fortsatt dialog. Utskottet ser med tillfredsställelse på att utskottets synpunkter kan bidra till ett sådant utvecklingsarbete av resultatredovisningen som regeringen aviserar i årets resultatredovisning.

I det följande redovisas de iakttagelser som utskottet gjort med anledning av budgetpropositionen för 2018. Årets uppföljning fokuserar i större utsträckning än tidigare på resultatredovisningens avsnitt Analys och slutsatser.

Enligt utskottet ger resultatredovisningen en fyllig och informativ bild av området. Utskottet menar att de diagram och tabeller som redovisar utvecklingen, både totalt och per kön, bidrar till detta. Utskottet noterar att regeringen gör en bedömning av måluppfyllelsen för var och en av de tre delarna i målet för verksamhetsområdet. I utskottets resultatuppföljning 2016 konstaterade utskottet att regeringen inte kommenterat utfallet ur det nya jämställdhetsperspektivet i det rekryterande målet. Utskottet kan inte se att regeringen heller detta år bedömer måluppfyllelsen ur ett jämställdhetsperspektiv.

När det gäller frågan om återbetalning av obetalda skulder kan utskottet påminna om att i samband med behandlingen av den aktuella skrivelsen (bet. 2016/17:UbU8, rskr. 2016/17:168) underströk utskottet hur viktig en god förvaltning av studielånen är såväl för samhällsekonomin i stort som för individers möjlighet till utbildning. Utskottet såg också positivt på det uppdrag CSN fått för att öka återbetalningen av obetalda skulder.

Utskottet är mycket positivt till att regeringen i härledningstabeller redovisar hur stor del av föreslagna anslag som är kopplade till olika satsningar och

utbyggnad av utbildningar. Detta möjliggör t.ex. en överblick av hur flera anslag påverkas av en viss satsning.

Anslag inom utgiftsområde 15

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd i enlighet med regeringens förslag, antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) och lämnar de bemyndiganden som regeringen har begärt. Oppositionspartiernas alternativa förslag till anslagsfördelning och övriga förslag med anslagspåverkan avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L) och 5 (KD).

Propositionen

Regeringen har föreslagit nio anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för 2018 (punkt 3 i propositionen). Förslaget finns i betänkandets bilaga 2. Regeringen har också lämnat förslag om bemyndiganden i punkterna 2 och 4 i propositionen. Förslagen finns i betänkandets bilaga 1.

Motionerna

Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna har i sina motioner för vissa anslag föreslagit alternativ till regeringens förslag. En sammanställning av oppositionspartiernas alternativa förslag till anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd finns i betänkandets bilaga 2.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av förslagspunkten i utskottets förslag till riksdagsbeslut tillstyrker utskottet punkterna 1–4 i propositionen och avstyrker motionerna. Utskottets förslag till anslag – som alltså överensstämmer med regeringens förslag – för budgetåret 2018 inom utgiftsområde 15 finns i betänkandets bilaga 4. Utskottets förslag till riksdagsbeslut innebär även att regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) tillstyrks. Lagförslaget återfinns i bilaga 6.

Nedan redogörs det närmare för innehållet i propositionen och motionerna när det gäller anslagen m.m. och för bakgrunden till utskottets ställningstagande.

Resultat

Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96). Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden. Målen ska uppnås genom ett effektivt, sammanhållet, flexibelt och rättssäkert studiestödssystem som ska vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. De utbetalningar som görs från systemet ska vara riktiga, och den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas fullt ut (prop. 2010/11:1, bet. 2010/11:UbU2, rskr. 2010/11:136).

Omfattning och kostnader

Under 2016 fick ca 923 000 personer någon form av studiestöd. Det totala antalet låntagare var drygt 1,5 miljoner personer vid utgången av 2016. Utgifterna på statens budget för verksamheten uppgick under 2016 till 19,5 miljarder kronor. Den totala studieskulden när det gäller studielån ökade under 2016 från 208,3 miljarder kronor till 213,6 miljarder kronor.

Centrala studiestödsnämndens (CSN) verksamhet är fr.o.m. 2016 helt anslagsfinansierad. Förvaltningskostnaderna uppgick under 2016 till 762,7 miljoner kronor, vilket är en minskning med 183,8 miljoner kronor jämfört med 2015.

Utgifterna för verksamheten vid Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) uppgick under 2016 till knappt 13,6 miljoner kronor. ÖKS hanterade under året ca 4 800 ärenden, en minskning med ca 300 ärenden jämfört med föregående år.

Regeringens analys och slutsatser

Regeringens resultatanalys för studiestödet presenteras nedan. Analysen utgår från målen för studiestödet och de olika delar av måluppfyllelsen som indikatorerna mäter: studiestödets rekryterande effekt, studiestödets utjämnande effekt och studiestödets effekt på samhällsekonomin. Mot bakgrund av de indikatorer som har redovisats i budgetpropositionen (prop. 2017/18:1 utg.omr. 15 s. 20 f.) gör regeringen en sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen inom utgiftsområdet. Uppgifter om de indikatorer som regeringen återger i analysen markeras med kursiv stil nedan. För studiestödsadministrationen redovisas inte någon indikator, men regeringen kommenterar ärendehantering vid CSN och ÖKS.

Studiestödets rekryterande effekt

Studiestödet ska verka rekryterande till studier och bidra till ett högt deltagande i utbildning. *Antalet studerande med studiemedel* blev under 2016 färre på samtliga utbildningsnivåer. Trots minskningen ligger det totala antalet studerande med studiemedel på en historiskt sett hög nivå. En trolig utveckling är att antalet vuxna studerande på gymnasial nivå ökar de kommande åren, dels mot bakgrund av det stora antalet nyanlända som kom till Sverige 2015, dels mot bakgrund av riksdagens beslut om rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux (prop. 2016/17:5, bet. 2016/17:UbU6, rskr. 2016/17:65).

Den högre bidragsnivån inom studiemedlen syftar till att rekrytera studerande med kort utbildningsbakgrund till studier. *Antalet studerande med det högre bidraget på grundläggande nivå* ökade något jämfört med föregående år. *Andelen som hade högre bidrag på gymnasial nivå* minskade med 1 procentenhet jämfört med 2015. Sedan 2011 får den högre bidragsnivån lämnas till vissa arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år för behörighetsgivande studier på grundläggande eller gymnasial nivå. Mellan åren 2011 och 2014 mer än fördubblades antalet ungdomar som fick högre bidrag. Under 2015 och 2016 har antalet ungdomar som fick det högre bidraget minskat. Under 2016 minskade antalet med 200, till 4 100 ungdomar.

För första gången sedan 2011 minskade *antalet studerande på eftergymnasial nivå* i Sverige. Det är framför allt antalet studiemedelstagare vid högskolor och universitet som minskade med ca 1 500 personer jämfört med 2015. Sett till åldersstrukturen har andelen studiemedelstagare som är yngre än 25 år minskat. Minskningen beror enligt regeringens resultatanalys främst på att ungdomskullarna som lämnar gymnasieskolan har minskat de senaste åren, men även på det förbättrade konjunkturläget som leder till att fler unga får jobb. Fortfarande är dock mer än hälften av studiemedelstagarna (51 procent) yngre än 25 år.

Andelen av de studerande som har studiemedel har minskat med 3 procentenheter bland studerande vid komvux, och med mindre än 1 procent bland studerande vid högskolor och universitet. Av studerande vid komvux har 36 procent studiemedel, och bland högskolestuderande har 71 procent studiemedel. Att en lägre andel har studiemedel vid komvux förklaras delvis av att många studerar på deltid och sannolikt har andra försörjningskällor.

Sverige har i jämförelse med de flesta andra länder ett generöst system för finansiering av studier utomlands. Under 2016 minskade *antalet utlandsstuderande med studiemedel* med 5 procent jämfört med 2015, till 31 600. Utlandsstuderande är förhållandevis unga. Regeringen lyfter fram att en förklaring till minskningen därför kan vara att antalet personer som är i den ålder när de flesta studerar utomlands minskar bland studiemedelstagarna i stort.

*Lånebenägenheten*¹ har minskat efter studiestödsreformen 2001 men har ökat något sedan 2012. Den tidigare minskningen av lånebenägenheten kan bl.a. förklaras av att årsbeloppen efter reformen följer av skuldens storlek, vilket har inneburit att en lägre andel väljer att ta lån. Detta beteende kan nu vara på väg att förändras. Sedan 2012 har lånebenägenheten ökat och var 70,1 procent 2016 jämfört med 69,2 procent 2015. Under samma period har det skett förändringar i åldersstrukturen bland studiemedelstagarna. Andelen studerande som är yngre än 25 år, som mer sällan tar lån, har minskat, samtidigt som andelen som är 25–34 år, som oftare tar lån, har ökat. Studerande som är 35 år eller äldre har oftare än andra ekonomiskt stöd från en partner eller arbetsinkomster. Män med studiemedel tar oftare lån än kvinnor, vilket har varit ett förhållande som bestått under en längre tid.

Under 2016 ökade *antalet studerande med tillägglån och andelen studerande med tillägglån*. Ökningen beror enligt regeringen dels på att antalet studerande över 24 år har ökat, dels på att även deltidstudier och studier inom EES och Schweiz ger rätt till tillägglån fr.o.m. den 1 juli 2014.

Regeringen framhåller sammanfattningsvis att studiestödet är ett viktigt verktyg för att öka deltagande i och bredda rekryteringen till utbildning. Dessutom är studiestödet en betydelsefull faktor för att möjliggöra omställning i arbetslivet. Andelen studiestödstagare på samtliga utbildningsnivåer kan enligt regeringen fortsatt anses vara på en hög nivå. Mot bakgrund av de indikatorer som redovisats är regeringens samlade bedömning att målet om studiestödets rekryterande effekt har uppfyllts.

Studiestödets utjämnande effekt

Inom studiestödssystemet finns det flera olika stödformer som syftar till att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen. Studiestödet ska verka selektivt rekryterande, dvs. det ska göra att individer från vissa grupper som annars inte skulle ha gjort det börjar studera.

Studerande inom gymnasieskolan kan få ett extra tillägg som syftar till att öka möjligheterna för ungdomar i inkomstsvaga hushåll att studera och därmed undanröja sociala hinder för utbildning. Resultaten från 2016 visar att ett ökat antal studerande inom gymnasieskolan fick det extra tillägget, trots att det totala antalet studerande med studie hjälp minskade. Det är betydligt fler män än kvinnor som är mottagare av det extra tillägget. Detta kan förklaras av att många ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd är pojkar. Ökningen av det extra tillägget har de senaste åren varit tydligast för familjer med mycket låga inkomster. Denna utveckling fortsatte under 2016. CSN har genomfört undersökningar som visar att gruppen med extra tillägg har genomgått andra förändringar över tid. Det är nu oftare fråga om studerande barn i nyanlända familjer eller ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd, jämfört med tidigare då de studerande levde i hushåll med

¹ Antal studerande som tog studielån i förhållande till antal studerande med studiebidrag.

en ensamstående förälder. En hög andel är också födda i Sverige med utrikes födda föräldrar.

Studiemedlens rekryterande kraft varierar mellan olika studerandegrupper. En grupp som ofta anger att de inte skulle ha börjat studera utan studiemedel är studerande med barn. Inom studiemedelssystemet finns *tilläggsbidraget till studerande med barn* som syftar till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och göra det lättare för föräldrar att studera. Antalet studerande som fick tilläggsbidrag var i princip oförändrat jämfört med 2015. Könsfördelningen bland dem som får tilläggsbidrag har bara förändrats marginellt under de år som tilläggsbidraget har funnits. Under 2016 var 80 procent av dem som fick tilläggsbidrag kvinnor.

Mot bakgrund av resultatet av de indikatorer som redovisats är regeringens bedömning att målet om studiestödets utjämnande effekt har uppnåtts.

Studiestödets effekt på samhällsekonomin

Studiestödssystemet måste vara långsiktigt samhällsekonomiskt hållbart. Det är enligt regeringen därför viktigt att de utbetalningar som görs från systemet är riktiga och att den del av studiestödet som består av lån återbetalas fullt ut. Utgångspunkten för samtliga återbetalningssystem är att låntagarna ska betala tillbaka sina skulder. Alltför hårda krav på återbetalning får dock inte avskräcka från studier och motverka studiemedlens rekryterande effekt. Därför finns vissa trygghetsregler inbyggda i samtliga lånesystem.

Antalet låntagare som får nedsättning av sitt årsbelopp minskade 2016 jämfört med föregående år. Även värdet av det skuldbelopp som avskrevs under 2016 minskade jämfört med 2015. Minskningen kan nästan helt hänföras till avskrivningar av annuitetslånet, främst på grund av behörighetsgivande studier. Anledningen till minskningen bedöms bero på att CSN under 2015 prövat ett stort antal ärenden om behörighetsgivande studier i efterhand. Även inom de återbetalningspliktiga studiemedel som togs före 1989 minskade avskrivningarna något, medan de ökade med 57 miljoner kronor inom lånetypen studiemedel. När det gäller annuitetslånen var den främsta orsaken till avskrivning, förutom behörighetsgivande studier, dödsfall.

Under 2016 har de beräknade *osäkra fordringarna när det gäller den totala studieskulden* och den utestående fordran i fråga om återkrav av studiestöd minskat jämfört med föregående år. Det beror främst på att antalet låntagare med lånetyperna studiemedel och studielån som slutbetalar sina lån eller uppnår åldern för rätt till avskrivning minskar. De beräknade osäkra fordringarna varierar mycket mellan lånetyperna. Andelen bedöms som högst för den äldsta lånetypen studiemedel och som lägst för annuitetslån, vilket också var ett mål när det lånet infördes 2001.

Låntagare bosatta utomlands återbetalar sina lån i betydligt mindre omfattning än låntagare bosatta i Sverige. Under 2016 ökade dock andelen inbetalt belopp jämfört med 2015. CSN har gjort en rättning i uppföljningssystemen avseende sättet att bedöma en låntagares bosättning.

Ändringen har fått till följd att kvaliteten under 2016 har ökat när det gäller uppföljningssystemets uppgifter om låntagarnas bosättning. Generellt sett har fler låntagare som tidigare bedömdes ha en okänd bosättning kunnat placeras som bosatta i Sverige eller utomlands. Det har därför påverkat återbetalningsgraden inom nämnda kategorier. Även om återbetalningsgraden bland utomlands bosatta låntagare således ökat något under senare år så är den fortfarande väsentligt lägre jämfört med låntagare bosatta i Sverige. Cirka 28 procent av den totala fordran för utlandsbosatta låntagare bedöms vidare som osäker av CSN. När återbetalningen inte sköts riskerar betydande belopp att skrivas av. För att även fortsättningsvis kunna tillhandahålla ett omfattande studiestöd till de studerande är det viktigt att utlandsbosatta betalar sina studieskulder i större utsträckning än idag.

Enligt regeringens samlade bedömning utifrån de redovisade indikatorerna fungerar det nuvarande lånesystemet i stort sett bra. Regeringen framhåller dock att det fortfarande finns brister i systemet när det gäller låntagare som är bosatta utomlands.

Studiestödsadministration

För att nå målen för studiestödet krävs en studiestödsadministration som är ändamålsenlig och effektiv.

Regeringen påpekar i analysen att CSN:s resultat för 2016 har förbättrats inom vissa verksamhetsområden jämfört med 2015. Myndigheten uppfyller majoriteten av målen i regleringsbrevet. Myndigheten bedöms både fungera väl och ha en effektiv och rättssäker ärendehantering samt servicenivåer som leder till att de studerande på ett korrekt och snabbt sätt får det stöd de har rätt till. Att detta fungerar är enligt regeringen inte minst viktigt med anledning av den fortsatta utbyggnaden av Kunskapslyftet som föreslås i budgetpropositionen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

ÖKS (Överklagandenämnden för studiestöd) nådde enligt regeringens bedömning ett bra resultat under 2016 när det gäller hanteringen av överklaganden. Myndigheten har enligt regeringen handlagt ärendena effektivt, och handläggningstiderna har varit mycket tillfredsställande.

Politikens inriktning

För att ge fler människor möjlighet till utbildning påbörjade regeringen under 2015 ett kunskapslyft. Regeringen föreslår i proposition 2017/18:1 utgiftsområdena 16 och 17 en fortsatt utbyggnad av Kunskapslyftet i form av att medel avsätts för fler utbildningsplatser. Kunskapslyftet beräknas under 2018 omfatta ca 78 000 statligt finansierade utbildningsplatser inom regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), yrkeshögskolan, folkhögskolan samt inom universitet och högskolor. Inklusive tidigare års satsningar föreslås Kunskapslyftet byggas ut och beräknas omfatta omkring 93 000 utbildningsplatser 2021. Dessutom tillkommer utgifter för studiestöd.

Studiestödet stöder regeringens ambitioner att genomföra Kunskapslyftet och ger ekonomiska förutsättningar att ta steget till studier och vidare till arbete. För att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov och stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden överlämnade regeringen våren 2017 propositionen Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd till riksdagen. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (prop. 2016/17:158, bet. 2016/17:UbU20, rskr. 2016/17:285). Lagen (2017:527) om studiestartsstöd trädde i kraft den 2 juli 2017. Regeringen avser att se över genomförbarheten och ändamålsenligheten i att vidga studiestartsstödet till gruppen långtidssjukskrivna med motsvarande utbildningsbakgrund.

Regeringen vidtar åtgärder för att öka tryggheten för studerande vid sjukdom och för att främja effektivare studier. Regeringen avser att införa en möjlighet för personer att, vid särskilda skäl, kunna vara deltidssjukskrivna med en heltidssättning inom studiemedelssystemet fr.o.m. den 1 juli 2018. Förändringen är i linje med det förslag som presenterades i betänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21), se proposition 2017/18:1 (utg.omr. 10 avsnitt 3.6.2). Att införa en generell möjlighet till deltidssjukskrivning är något som behöver utredas vidare. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska utreda möjligheten till deltidssjukskrivning inom studiemedelssystemet, analysera den nuvarande karenstiden för rätt till avskrivning av studielån inom studiemedelssystemet och se över rehabiliteringsansvaret för studerande på alla utbildningsnivåer i syfte att öka tryggheten för studerande och underlätta återgången till studier (dir. 2017:80). Vidare ska utredningen se över hur studiemedlen kan användas för att uppnå en ökad genomströmning i högskolan. Dessutom ska utredningen se över det s.k. fribeloppet inom studiemedelssystemet för alla utbildningsnivåer, i syfte att skapa ett långsiktigt hållbart system med både incitament till effektiva studier och bibehållen möjlighet till arbete vid sidan av studierna.

Regeringen satsar på högre bidrag till studerande som läser vidare efter introduktionsprogram. Regeringens mål är att alla ungdomar ska slutföra en gymnasieutbildning. Regeringen gör bedömningen att studerande i åldern 20–24 år som har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan och som därefter utan avbrott fortsätter studier på ett introduktionsprogram eller påbörjar studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom komvux eller motsvarande utbildning i folkhögskola under vissa förutsättningar bör kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlen. Dessa studerande bör alltså erbjudas motsvarande studiefinansieringsmöjligheter som gäller för arbetslösa 20–24-åringar som studerar inom ramen för ett utbildningskontrakt. Förslaget innebär att oavbrutna studier bör premieras, vilket kan bidra till en ökad genomströmning i gymnasieutbildningen.

I syfte att ge de studerande en bättre ekonomisk situation och förbättra deras möjligheter att fokusera på sina studier föreslår regeringen att studiemedelbeloppet ska höjas fr.o.m. den 1 juli 2018. Förslaget innebär att bidragsdelen inom studiemedlen höjs med ca 300 kronor per studiemånad. Med den

ordinarie prisbasbeloppsjusteringen förväntas studiemedlens totalbelopp (bidrag och lån) bli ca 11 300 kronor per studiemånad.

Som en konsekvens av att regeringen föreslår att barnbidragsbeloppet höjs med 200 kronor i månaden (utg.omr. 12, avsnitt 3.6) bör enligt regeringen även studiebidraget inom studiehjälpen höjas med motsvarande belopp och då till sammanlagt 1 250 kronor per studiemånad.

Regeringen föreslår en vidgad målgrupp för lärlingsersättningen. Mot bakgrund av regeringens satsning på statsbidrag för gymnasial lärlingsutbildning (utg.omr. 16 avsnitt 9.3.5) bedömer regeringen att ersättning enligt förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning, s.k. lärlingsersättning, även bör kunna lämnas till elever som deltar i lärlingsliknande utbildning inom vissa introduktionsprogram i gymnasieskolan.

För att förbättra möjligheten till etablering på arbetsmarknaden och stimulera till högre genomströmning i gymnasieskolan avser regeringen att införa en möjlighet till lån för utbildning för B-körkort. Lånet är avsett att finansiera körkursutbildning vid godkända trafikskolor och avses i ett första steg riktas till vissa arbetslösa personer mellan 18 och 47 år. Under 2019 avser regeringen att utvidga möjligheten även till unga i åldern 19–20 år som avslutat en gymnasieutbildning. Den närmare utformningen av villkoren för lånet kommer att presenteras senare (se även utg.omr. 14 avsnitt 3.5). Det är av stor vikt att CSN ges goda förutsättningar att hantera den utveckling och administration som följer med reformen. Regeringen föreslår därför att myndighetens resurser förstärks. Med anledning av att målgruppen för lånet avses att utvidgas under 2019 kommer regeringen vid behov att återkomma till det fortsatta medelsbehovet för myndigheten.

Regeringen vill att återbetalningsgraden bland utlandsbosatta ska öka. För att kunna tillhandahålla de studerande ett generöst studiestöd är det viktigt att de utlandsbosatta i större utsträckning än i dag betalar sina studieskulder. CSN fick därför under 2016 i uppdrag av regeringen att öka återbetalningen av obetalda skulder. CSN har redovisat förslag samt vilka åtgärder som vidtagits på området i två rapporter (regeringsuppdrag CSN, mars 2017, dnr 2016-100-6731 och CSN-rapporterna 2017:4 och 2017:7). Förslagen i dessa rapporter bereds nu inom Regeringskansliet. Regeringen anser att det är viktigt att CSN bedriver ett framgångsrikt arbete med att öka återbetalningsgraden för utlandsbosatta låntagare. För att myndighetens arbete med detta ska kunna intensifieras föreslår regeringen att myndighetens resurser förstärks.

Propositionen – anslag inom utgiftsområde 15

1:1 Studiehjälp

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 4 091 761 000 kronor till anslaget 1:1 *Studiehjälp* för budgetåret 2018.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiehjälp i form av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor. Anslaget får användas för utgifter för kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning.

Regeringens överväganden

Målgruppen för lärlingsersättningen utvidgas

Regeringen anser att målgruppen för lärlingsersättningen bör utvidgas till att även inkludera elever som deltar i lärlingsliknande utbildning inom vissa introduktionsprogram i gymnasieskolan. Detta mot bakgrund av regeringens förslag att vidga målgruppen för statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning så att den även omfattar elever på introduktionsprogram som genomför lärlingsliknande utbildning (utg.omr. 16 avsnitt 9.3.5). Anslagets ändamål föreslås därför ändras i enlighet med detta.

Studiebidraget inom studiehjälpen höjs

Regeringen föreslår att studiebidraget inom studiehjälpen ska höjas med 200 kronor per månad. Ändringen av studiestödslagen ska träda i kraft den 1 juli 2018 men den nya bidragsnivån ska tillämpas på bidrag som lämnas för tid fr.o.m. den 1 mars 2018.

I skälen för regeringens förslag framgår att studiehjälpen lämnas till elever mellan 16 och 20 år som läser på gymnasial nivå, främst inom gymnasieskolan. Stödet består bl.a. av ett studiebidrag som lämnas under tio månader per år för studier som bedrivs på heltid. Bidraget uppgår till ett i lag fastställt belopp. Detta innebär att någon automatisk justering av nivån inte görs i förhållande till barnbidraget. Studiebidrag lämnas för närvarande med 1 050 kronor per månad. Som en konsekvens av höjningen av barnbidragsbeloppet med 200 kronor i månaden fr.o.m. den 1 mars 2018 (utg.omr. 12 avsnitt 3.6) anser regeringen att studiebidragets belopp bör höjas med motsvarande belopp, dvs. till 1 250 kronor per månad. Det medför emellertid tekniska och administrativa svårigheter för CSN att hantera en höjning av studiebidraget mitt under en pågående termin. Därför bör ändringen av studiestödslagen träda i kraft först den 1 juli 2018. Den nya bidragsnivån föreslås dock kunna tillämpas på studiebidrag som lämnas för tid fr.o.m. den 1 mars 2018, dvs. från samma tid som den föreslagna höjningen av barnbidraget avser. Detta innebär således att de studerande retroaktivt kommer att få del av höjningen.

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen föreslår att studiebidraget inom studiehjälpen höjs med 200 kronor per månad. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 494 miljoner kronor

2018 samt beräknar att det ökar med 599 miljoner kronor 2019 och med 602 miljoner kronor 2020.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan samma år. Andelen är ungefär lika stor för kvinnor som för män. Ytterligare ett antal påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldern 16–20 år. Befolkningsframskrivningar från Statistiska centralbyrån visar att antalet ungdomar i aktuella åldrar kommer att öka under hela prognosperioden.

Mot denna bakgrund bedöms utgifterna för studiebidraget, inackorderings-tillägget och det extra tillägget öka med 170 miljoner kronor under 2018. Åren 2019 och 2020 beräknas utgifterna öka med 303 miljoner kronor och 412 miljoner kronor jämfört med vad som har anvisats för 2017.

1:2 Studiemedel

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 16 357 643 000 kronor till anslaget 1:2 *Studiemedel* för budgetåret 2018.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som upphört.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen föreslår att totalbeloppet inom studiemedlen höjs med 296 kronor per studiemånad vid heltidsstudier. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 546 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 1 092 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2019.

Regeringen bedömer att den högre bidragsnivån inom studiemedlen under vissa förutsättningar bör kunna lämnas till ungdomar i åldern 20–24 år som studerar vidare efter ett introduktionsprogram. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 49,3 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 98,5 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2019.

Regeringen föreslår en fortsatt utbyggnad av Kunskapslyftet som under 2018 beräknas omfatta ca 78 000 statligt finansierade utbildningsplatser inom

regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), yrkeshögskolan, folkhögskolan samt inom universitet och högskolor (se prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 9.7.1, och prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid avsnitt 3.6.6 avseende folkhögskolan). Dessutom tillkommer utgifter för studiestöd enligt följande:

- Fler utbildningsplatser på regionalt yrkesvux

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 675,9 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 689,1 miljoner kronor 2019 och med 702,9 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom yrkesförarutbildningen inom regionalt yrkesvux

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 50,1 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 51 miljoner kronor 2019 och med 52,1 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 41,3 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 191,5 miljoner kronor 2019 och med 379,2 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom folkhögskolan

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 245,9 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 255,1 miljoner kronor 2019 och med 260,3 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser vid universitet och högskolor

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 156 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 192,1 miljoner kronor 2019 och med 228,5 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser på kompletterande utbildning

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 13,6 miljoner kronor 2018 (överföring sker från utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för finansiering av studiemedel för kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskoleutbildning).

Till följd av att traineejobben avskaffas och ersätts av introduktionsjobb (se närmare utg.omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv avsnitt 3.5) föreslår regeringen att anslaget minskas med 199,3 miljoner kronor 2018 och beräknar att det minskar med 206,9 miljoner kronor 2019 och med 206,9 miljoner kronor 2020.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2017 bedöms anslagsbelastningen öka med 148 miljoner kronor 2018.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Utgiftsnivån bedöms minska med 755 miljoner kronor 2018 jämfört med 2017. Jämfört med de antaganden om antalet studiemedelstagare under 2017 som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2017 bedöms antalet studiemedelstagare öka.

Anslagsförändringar på grund av övriga skäl

Regleringsbeloppet när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften blir ca –213 miljoner kronor, jämfört med ca –6 miljoner kronor för 2017. Regleringsbeloppet fastställs av Pensionsmyndigheten och utgör skillnaden mellan den löpande inbetalda preliminära avgiften och den statliga ålderspensionsavgiften.

1:3 Avsättning för kreditförluster

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 1 878 700 000 kronor till anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* för budgetåret 2018.

Ändamål

Anslaget får användas för avsättning till kreditreserv för utgifter för konstaterade förluster på utlåning t.o.m. 2013 samt för förväntade förluster på nyutlåning fr.o.m. 2014 enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får även användas för avsättning till kreditreserv för att täcka kostnader för nedskrivning och inlösen av vissa studielån med statlig kreditgaranti samt för avskrivning av återkrav som avser lån.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen avser att införa en möjlighet för personer att, vid särskilda skäl, kunna vara deltidssjukskrivna med en heltidsersättning inom studiemedelsystemet. Av proposition 2017/18:1 (utg.omr. 10 avsnitt 3.6.2) framgår att en arbetsgrupp inom Socialdepartementet har utarbetat en promemoria om ett förstärkt skydd av studerandes sjukpenninggrundande inkomst. Promemorian har remitterats till myndigheter och organisationer. Regeringen avser att återkomma med förslag som kan träda i kraft den 1 juli 2018. För att satsningen

ska kunna genomföras förutsätts dock att medel avsätts för detta ändamål. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 2,2 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 2,2 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2019.

Regeringen föreslår en fortsatt utbyggnad av Kunskapslyftet, som under 2018 beräknas omfatta ca 78 000 statligt finansierade utbildningsplatser inom regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), yrkeshögskolan, folkhögskolan samt inom universitet och högskolor (se prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 9.7.1 och prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid avsnitt 3.6.6 avseende folkhögskolan). Till detta kommer ökningarna av anslaget enligt följande.

- Fler utbildningsplatser på regionalt yrkesvux

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 41,9 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 42,7 miljoner kronor 2019 och med 43,6 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom yrkesförarutbildningen inom regionalt yrkesvux

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 3,1 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 3,2 miljoner kronor 2019 och med 3,2 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 4,1 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 19 miljoner kronor 2019 och med 37,5 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom folkhögskolan

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 15 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 15,7 miljoner kronor 2019 och med 16,1 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser vid universitet och högskolor

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 15,4 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 19 miljoner kronor 2019 och med 22,6 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser på kompletterande utbildning

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 1,4 miljoner kronor 2018 (överföring sker från utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för finansiering av studiemedel för kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskoleutbildning).

Till följd av att traineejobben avskaffas och ersätts av introduktionsjobb (se närmare utg.omr. 14 avsnitt 3.5) föreslår regeringen att anslaget minskas med 19,8 miljoner kronor 2018 och beräknar att det minskar med 20,4 miljoner kronor 2019 respektive 2020.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar utgifterna på anslaget är främst prisbasbeloppet men även i viss mån nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret.

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2017 bedöms anslagsbelastningen minska med 71 miljoner kronor 2018.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Anslaget påverkas av förändrade volymer av utlånade medel och av förändringar i förlustavskrivningar på lån tagna före 2014.

Jämfört med de antaganden om volymer som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2017 bedöms anslagsbelastningen öka med 87 miljoner kronor 2018.

1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 140 582 000 kronor till anslaget 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsräntor* för budgetåret 2017.

Ändamål

Anslaget får användas för statens utgifter avseende nedsättning av studiemedelsräntor, för ränteutgifter på lån för återkrav av studiemedel och för avgifter till Riksgäldskontoret för studielån upplånade efter 1988 enligt studiestödslagen (1973:349), studiestödslagen (1999:1395) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen föreslår en fortsatt utbyggnad av Kunskapslyftet som under 2018 beräknas omfatta ca 78 000 statligt finansierade utbildningsplatser inom regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), yrkeshögskolan, folkhögskolan samt inom universitet och högskolor (se prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 9.7.1, och avseende

folkhögskolan prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid avsnitt 3.6.6). Till detta kommer ökningar av anslaget enligt följande.

- Fler utbildningsplatser på regionalt yrkesvux

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 0,1 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 0,4 miljoner kronor 2019 och med 1,9 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom yrkesförutbildningen inom regionalt yrkesvux

Regeringen beräknar att anslaget ökar med 0,1 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan

Regeringen beräknar att anslaget ökar med 0,2 miljoner kronor 2019 och med 1,7 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser inom folkhögskolan

Regeringen beräknar att anslaget ökar med 0,2 miljoner kronor 2019 och med 0,8 miljoner kronor 2020.

- Fler utbildningsplatser vid universitet och högskolor

Regeringen beräknar att anslaget ökar med 1,1 miljoner kronor 2019 och med 0,2 miljoner kronor 2020.

Till följd av att traineejobben avskaffas och ersätts av introduktionsjobb (se närmare utg.omr. 14 avsnitt 3.5) föreslår regeringen att anslaget minskas med 1,3 miljoner kronor 2018 och beräknar att det minskar med 1,3 miljoner kronor 2019 respektive 2020.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar statens utgifter för studiemedelsräntor är nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret och prisbasbeloppet.

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2017 bedöms anslagsbelastningen minska med 293 miljoner kronor 2018.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Anslaget påverkas av förändrad volym av utlånade medel. Jämfört med de antaganden om volym som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2017 bedöms anslagsbelastningen öka med 49 miljoner kronor 2018.

1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 62 150 000 kronor till anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning* och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk för budgetåret 2018.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag). Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF).

Anslaget får vidare användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare i TUFF-utbildning. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till anordnare av TUFF-utbildning.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar inom detta anslag i budgetpropositionen för 2018.

1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 29 000 000 kronor till anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för budgetåret 2018.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för produktion och distribution av kurslitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning och för utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera verksamheten.

Regeringens överväganden

Med anledning av att antalet studenter som tar del av Myndigheten för tillgängliga mediers tjänster har ökat behöver resurserna förstärkas. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 2 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 2 miljoner kronor 2019.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2018 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2019. Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för produktion av studielitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning. Produktionen sker i form av beställningar under 2018 som innebär utgifter följande budgetår.

1:7 Studiestartsstöd

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 909 000 000 kronor till anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* för budgetåret 2018.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiestartsstöd och tilläggsbidrag.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar en höjning av anslaget med 461 000 000 kronor i budgetpropositionen för 2018.

1:8 Centrala studiestödsnämnden

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 869 376 000 kronor till anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* för budgetåret 2018. Anslaget ökar med 15 065 000 kronor (1,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Centrala studiestödsnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen gör bedömningen att ett körkortslån bör införas. Enligt regeringen avser den att införa en möjlighet till lån avseende utbildning för B-körkort för att förbättra möjligheten till etablering på arbetsmarknaden och stimulera en högre genomströmning i gymnasieskolan. Lånet är avsett att finansiera körkortsutbildning vid godkända trafikskolor, och avses i ett första steg riktas till vissa arbetslösa i åldern 18–47 år som ska kunna ta lån för körkortsutbildning. I ett andra steg utvidgas målgruppen till unga i åldern 19–20 år som avslutat en gymnasieutbildning (se utg.omr. 14 avsnitt 3.5).

För att ge CSN möjlighet att utveckla och administrera lånet föreslår regeringen att anslaget ökas med 31,8 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 35,9 miljoner 2019 och med 32,4 miljoner kronor fr.o.m. 2020. För att CSN ska kunna intensifiera myndighetens arbete med att förbättra återbetalningen från främst utlandsbosatta återbetalare föreslår regeringen att anslaget ökas med 14,6 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ökar med 7,7 miljoner kronor årligen 2019–2021.

Lån i Riksgäldskontoret

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 223 000 000 000 kronor.

Regeringen anger som skäl för förslaget att den totala skulden för studielån hos Riksgäldskontoret beräknas uppgå till ca 215 236 miljoner kronor vid utgången av 2017. Nettoupplåningen för 2018 beräknas till omkring 6 190 miljoner kronor, beslut om återkravskapital till 210 miljoner kronor, avskrivningar till 665 miljoner kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till 2,5 miljoner kronor.

1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 14 480 000 kronor till anslaget 1:9 *Överklagandenämnden för studiestöd* för budgetåret 2018. Anslaget ökar med 253 000 kronor (1,7 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för Överklagandenämnden för studiestöds förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar en höjning av anslaget med 253 000 kronor i budgetpropositionen för 2018.

Lagförslag om ändring i studiestödslagen

Propositionen

Studiebidraget inom studiehjälpen höjs

Regeringen föreslår att studiebidraget inom studiehjälpen ska höjas med 200 kronor per månad. Ändringen av studiestödslagen ska träda i kraft den 1 juli

2018 men den nya bidragsnivån ska tillämpas på bidrag som lämnas för tid fr.o.m. den 1 mars 2018.

I skälen för regeringens förslag framgår att studiehjälpen lämnas till elever mellan 16 och 20 år som läser på gymnasial nivå, främst inom gymnasieskolan. Stödet består bl.a. av ett studiebidrag som lämnas under tio månader per år för studier som bedrivs på heltid. Bidraget uppgår till ett belopp som är fastställt i lag. Detta innebär att någon automatisk justering av nivån inte görs i förhållande till barnbidraget. Studiebidrag lämnas för närvarande med 1 050 kronor per månad. Som en konsekvens av höjningen av barnbidragsbeloppet med 200 kronor i månaden fr.o.m. den 1 mars 2018 (utg.omr. 12 avsnitt 3.6) anser regeringen att studiebidragets belopp bör höjas med motsvarande belopp, dvs. till 1 250 kronor per månad. Det medför emellertid tekniska och administrativa svårigheter för CSN att hantera en höjning av studiebidraget mitt under en pågående termin. Därför bör ändringen av studiestödslagen träda i kraft först den 1 juli 2018. Den nya bidragsnivån föreslås dock kunna tillämpas på studiebidrag som lämnas för tid fr.o.m. den 1 mars 2018, dvs. från samma tid som den föreslagna höjningen av barnbidraget avser. Detta innebär således att de studerande retroaktivt kommer att få del av höjningen.

Studiemedlens totalbelopp höjs

Regeringen föreslår att studiemedlens totalbelopp ska höjas med 68 kronor per vecka vid heltidsstudier, vilket motsvarar 296 kronor per studiemånad, genom en höjning av bidragsdelen. Beloppsnivåerna ska anpassas till studieomfattningen. Den nya bidragsnivån ska tillämpas på studiemedel som lämnas för tid fr.o.m. den 1 juli 2018.

I skälen för regeringens förslag framgår att studiemedel består av en bidragsdel och en lånedel. Det finns två bidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Totalbeloppet (lån och bidrag) och bidragsbeloppen är kopplade till prisbasbeloppet och beräknas per vecka. I syfte att ge den studerande en bättre ekonomisk situation föreslår regeringen att studiemedlens totalbelopp ska höjas. Höjningen bör enbart omfatta bidragsdelen. Studiemedlens totalbelopp höjdes senast den 1 januari 2015 med ca 1 000 kronor per studiemånad genom en höjning av lånedelen. Regeringen föreslår nu en höjning av totalbeloppet genom en höjning av bidragsdelen. Totalbeloppet inom studiemedlen föreslås höjas från 5,59 procent till 5,74 procent av prisbasbeloppet per vecka för en heltidsstuderande fr.o.m. den 1 juli 2018.

Det motsvarar 68 kronor per vecka eller 296 kronor per studiemånad för en heltidsstuderande oavsett om det är det generella bidraget eller det högre bidraget som lämnas. Förslaget innebär också att bidragsandelen av totalbeloppet justeras. Beloppsnivåerna är knutna till studieomfattningen och bör därför anpassas därefter. Storleken på studielånet är oförändrad. Den nya bidragsnivån bör tillämpas för studier som bedrivs fr.o.m. den 1 juli 2018.

Högre bidrag till vissa studerande som läser vidare efter introduktionsprogram i gymnasieskolan

Regeringen bedömer att den högre bidragsnivån inom studiemedlen under vissa förutsättningar och inom ramen för anvisade medel bör få lämnas till studerande i åldern 20–24 år som har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan och som därefter utan avbrott fortsätter studier på ett introduktionsprogram eller påbörjar studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom komvux eller motsvarande utbildning i folkhögskola. Det bör bl.a. ställas krav på att också de tidigare studierna med studiestöd har bedrivits utan avbrott för att den högre bidragsnivån ska kunna lämnas. De nya bestämmelserna bör tillämpas för studiemedel som lämnas för tid fr.o.m. den 1 juli 2018.

I skälen för regeringens bedömning framgår att studiemedlen består av en bidragsdel och en lånedel. Det finns två bidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Den högre bidragsnivån får enligt studiestödslagen lämnas till studerande fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 25 år för studier på grundskole- och gymnasienivå. Enligt lagen meddelar regeringen föreskrifter om att det högre bidraget även får lämnas till studerande som är yngre än 25 år och som har ett särskilt behov av ett sådant stöd (se 3 kap. 13 § studiestödslagen [1999:1395]).

I propositionen anges det att av de elever som påbörjade ett introduktionsprogram 2011 hade bara knappt en femtedel tagit en gymnasieexamen fem år senare. Den främsta framgångsfaktorn för att etablera sig på arbetsmarknaden är en fullföljd gymnasieutbildning. Regeringen anser att det därför finns ett särskilt behov av att skapa ytterligare möjligheter för när det högre bidraget bör få lämnas till ungdomar i åldern 20–24 år och på så sätt uppmuntra studerande som studerat på ett introduktionsprogram att direkt fortsätta sina studier inom vuxenutbildningen eller folkhögskola för att fullfölja sin gymnasiala utbildning. En sådan reglering kan också bidra till att bl.a. förbättra samhällets kompetensförsörjning. Denna grupp skulle därigenom inte behöva ta omvägen via arbetsmarknadspolitiken, dvs. skapa onödiga avbrott i utbildningen, för att det högre bidraget ska få lämnas. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att den högre bidragsnivån inom studiemedlen bör kunna få lämnas till studerande som har läst på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan och som direkt fortsätter till studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom komvux eller motsvarande utbildning i folkhögskola fr.o.m. det andra kalenderhalvåret som han eller hon fyller 20 år. För att den högre bidragsnivån ska kunna lämnas bör det dock ställas krav på att de tidigare studierna med studiestöd har bedrivits utan avbrott. Inom t.ex. komvux varierar tidpunkten för kursstarterna och den studerande bör därför ges en rimlig tid att efter studier på ett introduktionsprogram påbörja studier vid komvux under nästföljande termin utan att det räknas som ett avbrott. Det högre bidraget bör även få lämnas till studerande som övergår från studier med studiehjälp till studiemedel, men som fortsätter att studera vid ett introduktionsprogram i gymnasieskolan även efter 20 års ålder. Om en sådan

studerande, efter fullföljt introduktionsprogram, därefter utan avbrott fortsätter att bedriva studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom komvux eller motsvarande utbildning i folkhögskola bör den högre bidragsnivån få lämnas även i fortsättningen, förutsatt att också de studierna bedrivs utan avbrott. Studiemedel med den högre bidragsnivån bör få lämnas för studier som bedrivs fr.o.m. den 1 juli 2018. Studiemedel med den högre bidragsnivån bör vidare lämnas inom ramen för anvisade medel i den ordning som ansökningarna kommer in till CSN. Studiestödsförordningen bör därför ändras i enlighet med detta.

Motionerna

Moderaterna

I kommittémotion 2017/18:3856 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 föreslås en minskning av anslaget 1:2 *Studiemedel* med 505 600 000 kronor och anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* med 30 800 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Motionärerna föreslår även en minskning av anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* jämfört med regeringens förslag med 909 000 000 kronor, vilket motsvarar hela anslagets föreslagna belopp. Vidare föreslår motionärerna en ökning av anslaget 1:1 *Studiehjälp* med 8 280 000 kronor och av anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* med 380 000 kronor.

Motionärerna konstaterar att regeringen har sänkt åldersgränsen för förtidspensionering och anser att det är fel att stänga dörren till arbetsmarknaden för unga personer med funktionsnedsättning. Motionärerna vill i stället skapa nya vägar till både arbete och studier för alla människor. Vidare anför motionärerna att man avvisar regeringens generella utbyggnad av högskolan och att kostnaden för studiemedel därmed minskar med 110 000 000 kronor om året. Dessutom avvisar motionärerna regeringens förslag om fler utbildningsplatser på folkhögskolan och om utbildningskontrakt, vilket också minskar anslaget 1:2 *Studiemedel*. Motionärerna avvisar också regeringens satsning på ett studiestartsstöd för att finansiera andra prioriterade satsningar.

Motionärerna anser att det måste vara möjligt och attraktivt för fler att studera senare i livet och avsätter 159 000 000 kronor fr.o.m. 2018 till ett omställningspaket för att förbättra möjligheterna att finansiera högre utbildning senare. Omställningspaketet innehåller medel till fyra förändringar. Motionärerna vill att fribeloppet höjs från 170 000 kronor till över 200 000 kronor per kalenderår för att öka möjligheterna att kombinera arbete och studier (yrkande 2), att möjligheterna till extra studieveckor för den som fyllt 40 år utökas från 40 veckor till 60 veckor (yrkande 3), att åldersgränsen för studiemedel höjs till 60 år (yrkande 4) och att tilläggslänet för studerande med barn höjs från 3 800 kronor till 5 000 kronor per månad (yrkande 5). Även i partimotion 2017/18:3592 yrkande 18 av Ulf Kristersson m.fl. (M) föreslås

bättre möjligheter att finansiera studier mitt i livet genom omställningspaketet. Vidare begärs i motion 2017/18:2978 av Sofia Fölster (M) yrkande 1 en höjning av fribeloppet för studerande.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2017/18:2793 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) föreslås en minskning av anslaget 1:2 *Studiemedel* med 298 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Motionärerna föreslår även en minskning av anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* med 909 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag, vilket är hela det föreslagna anslagets belopp. Motionärerna föreslår även att medel tillförs två nya anslag: Anslaget 99:1 *Teknikbrygga och teknikcollege* tillförs 432 000 000 kronor och anslaget 99:2 *Utbildningspott kompetensunderskott* tillförs 200 000 000 kronor.

Motionärerna föreslår en minskning av studiebidragen eftersom de föreslår en neddragning av antalet platser på folkhögskolan (utg.omr. 17). Motionärerna avvisar också regeringens satsningar på att stödja studerande på gymnasieskolans introduktionsprogram eftersom det ska vara lika villkor för alla att studera. Vidare avvisar motionärerna medel till studiestartsstödet eftersom de anser att det skapar orättvisa mellan de som är hänvisade till lån för att finansiera sina studier och de som med studiestartsstöd inte behöver ta lån under en period.

För att ge studenter incitament att välja yrken där det råder brist på personal vill motionärerna införa ett riktat bidrag i form av förhöjt studiebidrag till de studenter som väljer att studera till explicita bristyrken. Bidraget föreslås uppgå till 1 000 kronor per student och månad. Motionärerna satsar också på att fler ska kunna välja teknikcollege och teknikbrygga (utg.omr. 16).

Centerpartiet

I kommittémotion 2017/18:3702 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås att anslaget 1:1 *Studiehjälp* ökas med 50 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsersättning. Anslaget 1:2 *Studiemedel* föreslås minskas med sammanlagt 374 400 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Anslaget föreslås minskas med 49 300 000 kronor till följd av att regeringens förslag om studiemedel med den högre bidragsnivån för unga som läst introduktionsprogram i gymnasieskolan avslås, minskas med 546 000 000 kronor till följd av att regeringens förslag om höjt studiebidrag avvisas, ökas med 135 000 000 kronor till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsersättning, minskas med 41 300 000 kronor till följd av att regeringens förslag om fler yrkeshögskoleplatser avslås, ökas med 181 500 000 kronor till följd av Centerpartiets förslag om fler yrkeshögskoleplatser, minskas med 156 000 000 kronor till följd av att regeringens förslag om fler högskoleplatser med högre studiemedel avvisas,

ökas med 155 700 000 kronor till följd av att Centerpartiet accepterar regeringens förslag om fler högskoleplatser, men inte dess förslag om höjt studiemedel, och minskas med 54 000 000 kronor till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende lärarutbildningen återställs.

Anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* föreslås minskas med totalt 326 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Anslaget föreslås minskas med 5 300 000 kronor till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende lärarutbildningen återställs, minskas med 2 200 000 kronor till följd av att regeringens förslag om möjlighet till studiemedel på heltid vid deltidssjukskrivning avvisas, minskas med 700 000 kronor till följd av att regeringens förslag om att höja studiemedlet för vissa unga som läser vidare efter gymnasieskolans introduktionsprogram avvisas, minskas med 426 000 000 kronor till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa möjligheten till åldersavskrivning av studielån, ökas med 84 000 000 kronor till följd av Centerpartiets förslag om att förbättra möjligheten för äldre att ta studielån, minskas med 4 100 000 kronor till följd av att regeringens förslag om fler yrkeshögskoleplatser avvisas till förmån för Centerpartiets satsning på området, ökas med 23 500 000 kronor till följd av Centerpartiets förslag om fler yrkeshögskoleplatser, minskas med 15 400 000 kronor till följd av att regeringens förslag om fler högskoleplatser med höjt studiemedel avvisas till förmån för en satsning med samma antal platser men med lägre studiemedel och ökas med 20 200 000 kronor till följd av att regeringens förslag om fler platser på högskolan accepteras, men att förslaget om höjt studiemedel avvisas.

Anslaget 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsräntor* föreslås minskas med totalt 24 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Anslaget föreslås minskas med 100 000 kronor till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende lärarutbildningen återställs, ökas med 16 000 000 kronor till följd av Centerpartiets satsning på förbättrade möjligheter för äldre att ta studielån, ökas med 4 500 000 kronor till följd av Centerpartiets förslag om fler yrkeshögskoleplatser och ökas med 3 900 000 kronor till följd av att regeringens förslag om fler högskoleplatser accepteras, men med nuvarande studiemedelnivå.

Anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* föreslås minskas med hela det föreslagna anslagsbeloppet jämfört med regeringens förslag då Centerpartiet motsätter sig införandet av studiestartsstöd.

Anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* föreslås minskas med totalt 41 720 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Anslaget föreslås minskas med 5 400 000 kronor till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende införandet av studiestartsstöd återställs och minskas med 31 800 000 miljoner kronor till följd av att regeringens förslag om körkortslån avvisas.

Motionärerna föreslår att det ska införas ett nytt anslag 99:3 *Incitament avseende skuldavskrivning*. Anslaget föreslås tillföras 30 000 000 kronor per år fr.o.m. 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att skriva av studielån för deltagare i Teach for Sweden. Anslaget föreslås vidare tillföras 25 000 000

kronor till följd av Centerpartiets förslag om att skriva av studielån för människor som flyttar till glesbygd. Motionärerna föreslår även en lägre uppräkningstakt av pris- och löneomräkningen. Inom detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:8 och 1:9.

I kommittémotion 2017/18:3702 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 2 avslår motionärerna de delar av regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen som rör höjt studiemedel.

I partimotion 2017/18:3683 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 43 vill motionärerna att den som flyttar till en landsbygdskommun för att arbeta efter avslutad utbildning ska få sina studieskulder avskrivna med 10 procent årligen. Det skulle enligt motionärerna underlätta för den som vill flytta tillbaka hem efter avslutad examen och ge bättre förutsättningar till kompetensförsörjning på landsbygden.

I kommittémotion 2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12 anser motionärerna att det finns ett behov av att ta bort utfasningen av studielånet som i dag börjar vid 47 års ålder och möjliggöra för personer som fyllt 56 år att få studiestöd genom att tillåta studielån upp till 60 år samt utöka längden på studielån till två år så att det blir möjligt att läsa en tvåårig yrkesutbildning eller ett mastersprogram.

Liberalerna

I kommittémotion 2017/18:3811 av Christer Nylander m.fl. (L) föreslås en ökning av anslaget 1:1 *Studiehjälp* med 260 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag. Motionärerna föreslår vidare att anslaget 1:2 *Studiemedel* minskas med 2 716 000 000 kronor, att anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* minskas med 484 000 000 kronor, att anslaget 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsräntor* minskas med 35 000 000 kronor, att anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* minskas med 909 000 000 kronor och att anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* minskas med 35 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag.

Motionärerna föreslår en höjning av anslaget 1:1 då man anser att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet i stället för aktivitetsersättning (se även utg.omr. 10). Motionärerna avvisar delvis regeringens förslag om en snabb utökning av utbildningsplatserna inom regionalt yrkesvux, yrkeshögskolan, förarutbildningen, folkhögskolan och högskolan eftersom de anser att en stor och snabb utbyggnad innebär stora risker för sänkt kvalitet i utbildningsväsendet. När det gäller utbyggnaden av yrkeshögskolan föreslår motionärerna en ytterligare utbyggnad jämfört med regeringens förslag. Dessutom avvisar motionärerna regeringens föreslagna höjningar av anslaget 1:2 och föreslår i stället att anslaget tillförs 34 000 000 kronor till studiemedel på yrkeshögskolan. Även anslagen 1:3 och 1:4 påverkas. Förslaget om en höjning av studiemedlens bidragsdel med 300 kronor per studiemånad avvisas till förmån för en motsvarande höjning av studiemedlens lånedel med ca 300

kronor. Det innebär en minskning med 546 000 000 kronor av anslaget 1:2 och en höjning med 100 000 000 kronor för 2018 av anslaget 1:3.

Motionärerna framhåller vidare att antalet sommarkurser vid högskolor och universitet inte är lika högt i dag som tidigare och att det därför finns skäl att utöka dessa. Satsningen innebär en höjning på 236 000 000 kronor till studiemedel av anslaget 1:2, en höjning på 30 000 000 kronor av anslaget 1:3 och en höjning på 10 000 000 kronor av anslaget 1:4.

Inom utgiftsområde 16 justeras antalet platser på vissa högskolor för att finansiera en satsning på humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningar, vilket får konsekvenser för anslagen för studiestöd. Anslaget 1:2 minskas därför med 170 miljoner kronor 2018. Även anslagen 1:3 och 1:4 påverkas.

Motionärerna föreslår att studielån som tas fr.o.m. den 1 januari 2018 inte ska kunna skrivas av vid 68 års ålder och bedömer att utgifterna för anslaget 1:3 minskar med 400 miljoner kronor till följd av förslaget.

Motionärerna avvisar regeringens förslag om studiestartsstöd, vilket innebär en kostnadsbesparing på 909 000 000 kronor av anslaget 1:7. Vidare avvisar motionärerna regeringens förslag om införande av ett körkortslån, vilket innebär en kostnadsbesparing på 32 000 000 kronor av anslaget 1:8.

Motionärerna föreslår att pris- och löneomräkningen justeras ned med 20 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslaget 1:8.

Det behövs enligt motionärerna en ökad tillgång på speciallärare och specialpedagoger i skolan. Som ett sätt att stärka lärarkyrkans status och minska lärarbristen föreslår motionärerna att det ska införas en premie för den som fullgör speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik. För denna premie satsar motionärerna 223 000 000 kronor.

Kristdemokraterna

I motion 2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 föreslås att anslaget 1:2 *Studiemedel* minskas med 2 598 000 000 kronor, att anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* minskas med 300 000 000 kronor, att anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* minskas med 909 000 000 kronor och att anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* minskas med 5 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag.

Motionärerna motsätter sig regeringens förslag om en höjning av bidragsdelen i studiemedlen och föreslår i stället att lånedelen i studiemedlet höjs med 300 kronor per studiemånad genom att avsätta 100 000 000 kronor för ändamålet. Motionärerna föreslår en 30-procentig minskning av pris- och löneomräkningen och justerar därför ned Centrala studiestödsnämndens anslag.

I yrkande 2 vill motionärerna avskaffa åldersavskrivningen av studielånet då man vill värna ett generöst studiestödssystem med målet att så många som möjligt ska återbetala sina studielån. Motionärerna beräknar att ytterligare

410 000 000 kronor skulle kunna återbetalas 2018 vid avskaffad åldersavskrivning. Grundprincipen bör vara att alla som kan ska återbetala sina lån.

I yrkande 6 begär motionärerna att man ska öka möjligheterna för äldre att studera med studiemedel eftersom behovet av fortbildning ökar högre upp i åldrarna. Det är därför enligt motionärerna rimligt att höja åldern för att kunna få studielån med tre år, till det år en studerande fyller 50 år. För detta ändamål tillför motionärerna 400 000 000 kronor.

Utskottets ställningstagande

Studiestödssystemet i Sverige syftar till att möjliggöra för människor att söka sig vidare till studier efter slutförd skolgång eller att senare i livet återuppta studier. Studiestödssystemet är, och ska enligt utskottets mening fortsätta vara, ett av världens mest omfattande. Genom jämlika möjligheter bidrar studiestödssystemet till att stärka vårt gemensamma samhällsbygge med mer kunskap, mer kompetens och mer bildning. Utbildning är avgörande för att skapa aktiva samhällsmedborgare, för enskildas utveckling och arbetsmarknadsutsikter och för att arbetsmarknaden ska fungera väl genom att bidra till samhällets kompetensförsörjning och den svenska modellen. Ett jämlikt och väl utbyggt studiestöd är viktigt för att Sverige ska fortsätta vara en kunskapsnation i världsklass som konkurrerar genom kompetens på den globala marknaden. Ett sådant studiestödssystem förutsätter en god återbetalning av studieskulder.

Fribeloppet

När det gäller yrkanden om att höja fribeloppet vill utskottet anföra följande.

Studiemedlen är till viss del behovsprövade, vilket innebär att inkomster som under kalenderhalvåret överstiger ett visst belopp – fribeloppet – minskar studiemedlen. Fribeloppet är den inkomst den studerande får ha utan att studiemedlen minskar. Fribeloppet varierar med hänsyn till det antal veckor och den studietakt som den studerande har studiemedel för under halvåret. Ju fler veckor den studerande har studiemedel under halvåret, desto lägre är fribeloppet och omvänt (3 kap. 16–18, 21 och 22 §§ studiestödslagen [1999:1395], 3 kap. 16 § studiestödsförordningen [2000:655] och 9 kap. CSNFS 2001:1 CSN:s författningssamling).

Utskottet kan inledningsvis konstatera att riksdagen har ställt sig bakom förslag som innebär att fribeloppet vid två tillfällen, 2011 och 2014, höjdes med ca 30 000 kronor per år (bet. 2009/10:UbU2, rskr. 2009/10:127 och bet. 2013/14:UbU2, rskr. 2013/14:105). Dagens fribeloppsgrens innebär att en studerande kan ha inkomster upp till 86 782 kronor (2017) per kalenderhalvår vid 20 veckors heltidsstudier och samtidigt få studiemedel med fullt belopp. Den som har inkomster som överstiger fribeloppet får reducerade studiemedel.

Utskottet vill även upplysa om att Utredningen om tryggare och effektivare studier (U 2017:06) har i uppdrag att föreslå åtgärder för att främja effektivare studier (dir. 2017:80). Som en del i detta uppdrag ska utredningen föreslå väl

avvägda nivåer för fribeloppet inom studiemedelssystemet för alla utbildningsnivåer i syfte att skapa ett långsiktigt hållbart system med både incitament till effektiva studier och tillräcklig möjlighet till arbete vid sidan av studierna, undersöka möjligheten att undanta inkomster under sommarferier vid inkomstprövningen av studiemedlen och om lämpligt föreslå åtgärder, och lämna nödvändiga författningsförslag. Denna del av uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2018. Utskottet vill inte föregripa den pågående utredningen och avstyrker med det anförda yrkanden om höjt fribelopp.

Vissa tids- och åldersgränser för äldre studerande

När det gäller yrkanden som föreslår att antalet extra veckor som studerande som fyllt 40 år kan beviljas studiemedel ska utökas från 40 veckor till 60 veckor och att höja åldersgränsen för att studera med studiemedel genom ett mer flexibelt studiemedelssystem vill utskottet anföra följande.

Den tid som man som studerande kan beviljas studiemedel är begränsad. Skälet är dels att gränsen ska uppmuntra till effektiva studier, dels att kostnaderna ska begränsas, både för de studerande och för samhället. För varje utbildningsnivå (grundskolenivå, gymnasienivå och eftergymnasial nivå) finns det gränser för hur många veckor studiemedel kan lämnas. Beroende på vilken tidigare utbildning den studerande har kan studiemedel betalas ut för studier på grundskolenivå under 40, 80 eller 100 veckor och för studier på gymnasienivå under antingen 80 eller 120 veckor. För studier på eftergymnasial nivå kan studiemedel beviljas i 240 veckor. När det särskilt gäller äldre studerande gäller bl.a. att fr.o.m. det år då den studerande fyller 40 år kan han eller hon få studiemedel under ytterligare högst 40 veckor om det finns särskilda skäl (3 kap. 8–10 §§ studiestödslagen, 3 kap. 6 och 7 §§ studiestödsförordningen och 5 kap. CSNFS 2001:1).

Den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel höjdes hösten 2013 från 54 till 56 år (se 3 kap. 3 § studiestödslagen). Även gränsen för nedtrappning i rätten att låna höjdes med två år. Nedtrappningen i rätten att låna inom studiemedelssystemet sker numera mellan 47 och 56 år (se 3 kap. 9 § studiestödslagen). De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:1, utg.omr. 15, bet. 2013/14:UbU2, rskr. 2013/14:105).

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att den gällande regleringen av tids- och åldersgränser för att beviljas studiemedel i de hänseenden som berörs ovan är väl avvägd, och ser således inte något behov av ytterligare ändringar.

Avskrivning av studieskulder

När det gäller yrkanden om avskaffad åldersavskrivning av studieskulder vill utskottet anföra följande.

Riksdagen beslutade hösten 2014 att bifalla ett motionsyrkande som innebar att regeringen skyndsamt skulle återkomma med ett förslag om avskaffad åldersavskrivning av studielån och återkrav av studiemedel.

Förslagen skulle bl.a. innebära att åldersavskrivningen av studielån, som sker vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år, avskaffas. Även motsvarande åldersavskrivning i fråga om återkrav av studiemedel (studiebidrag och studielån) skulle tas bort. Studielån skulle dock även i fortsättningen skrivas av om det fanns synnerliga skäl för det eller om låntagaren avled. Även återkrav skulle fortfarande skrivas av vid dödsfall (bet. 2014/15:UbU2 s. 28–30, rskr. 2014/15:91).

I proposition 2014/15:99 Vårändringsbudget för 2015 gjorde regeringen bedömningen att någon avskaffad åldersavskrivning av studielån och återkrav av studiemedel inte skulle genomföras. I utbildningsutskottets yttrande till finansutskottet över vårändringsbudgeten för 2015 ställde sig utbildningsutskottet bakom regeringens bedömning och framhöll i likhet med regeringen att det finns flera allvarliga problem med att genomföra en avskaffad åldersavskrivning och återkrav av studiemedel, bl.a. att det på ett oskäligt sätt missgynnar personer med låga inkomster och pensioner och då särskilt kvinnor (yttr. 2014/15:UbU6y s. 8).

Utskottet, som nu har behandlat frågan ett flertal gånger, har inte ändrat uppfattning utan anser fortfarande att åldersavskrivningen för studielån och återkrav av studiemedel ska behållas. Yrkandena om slopad åldersavskrivning av studielån bör därmed inte bifallas av riksdagen. Utskottet finner heller inga skäl för att bifalla ett yrkande om att den som flyttar till en landsbygdskommun för att arbeta efter avslutad utbildning ska få sina studieskulder avskrivna med 10 procent årligen. Utskottet vidhåller således sin uppfattning om att studiestödssystemet inte bör användas som ett regionalpolitiskt instrument, t.ex. genom avskrivning av studieskulder för akademiker som bosätter sig i glesbygden, eftersom detta bl.a. kan leda till att systemet uppfattas som orättvist av låntagarna (se bet. 2013/14:UbU16).

Tillägglån för studerande

När det gäller yrkandet om att höja tillägglånet vill utskottet anföra följande.

En studerande kan få ett tillägglån på 887 kronor per vecka (2017) vid heltidsstudier fr.o.m. det kalenderår då han eller hon fyller 25 år. Tillägglånet kan beviljas oavsett utbildningsnivå, men som längst under 120 veckor. Tillägglånet är avsett för dem som tidigare haft arbetsinkomster, för att underlätta övergången mellan arbete och studier. Därför krävs det att den studerande haft en viss lägsta inkomst kalenderåret närmast före studiestarten. Inkomsten ska uppgå till minst 185 920 kronor om studierna påbörjas 2017 (3 kap. 14 § studiestödslagen och 3 kap. 12 och 15 §§ studiestödsförordningen).

Riksdagen ställde sig hösten 2013 bakom en höjning av tillägglånet med ca 1 900 kronor per studiemånad fr.o.m. den 1 januari 2014. Utskottet kan även i sammanhanget konstatera att regeringen i den här behandlade propositionen har föreslagit att studiemedlens totalbelopp ska höjas med 68 kronor per vecka vid heltidsstudier, vilket motsvarar 296 kronor per studiemånad, genom en höjning av bidragsdelen (prop. 2017/18:1 utg.omr. 15).

Utskottets uppfattning är att det måste finnas goda förutsättningar för studier oavsett var i livet man befinner sig. Studiemedelssystemet har, utöver de i ett internationellt perspektiv generösa nivåerna, flera inslag som främjar det livslånga lärandet, t.ex. tilläggs lån som syftar till att rekrytera något äldre studerande som tidigare har arbetat. Som framgått ovan höjdes tilläggs lånet den 1 januari 2014. Därutöver har regeringen föreslagit en höjning av studiemedlens totalbelopp genom en höjning av bidragsdelen. Utskottet ser inget behov av att så nära in på den senaste höjningen återigen höja tilläggs lånet.

Reformerad ersättningsmodell vid förlängd skolgång

Utskottet kan konstatera att ungdomar som på grund av en funktionsnedsättning har fått sin skolgång förlängd har rätt till ekonomisk ersättning från sjukförsäkringen i form av aktivitetsersättning. Studierna som ska vara på grund- eller gymnasieskolenivå kan bedrivas i ordinarie eller i särskilda skolformer. Aktivitetsersättningen betalas ut till personer i åldern 19–29 år.

Utskottet anser att det är angeläget att dessa ungdomar ska ges goda förutsättningar att slutföra studierna, utan att risken för ett långvarigt beroende av sjukförsäkringen ökar. Utskottet vill därför framhålla att det i betänkandet Moderniserad studiehjälp (SOU 2013:52) bl.a. föreslås att studerande med funktionsnedsättning i stället ska inordnas i det ordinarie studiestödssystemet. Betänkandet remitterades under 2015 och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet anser att det finns skäl att avvakta den pågående beredningen i ärendet och ser därför inte någon anledning att bifalla yrkanden om ungdomar med förlängd skolgång.

Examenspremie

När det gäller yrkandet om att det ska införas en premie för den som fullgör speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik vill utskottet anföra följande.

Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2015 att studerande på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterande ämnen eller teknik bör kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlen fr.o.m. den 1 juli 2015. Syftet var att stärka rekryteringsläget eftersom bristen på utbildade lärare inom dessa områden är bekymmersam (prop. 2014/15:1 utg.omr. 15 s. 38 f.). Riksdagen beslutade dock att 60 000 000 kronor i stället skulle anvisas ett nytt anslag 1:7 *Examenspremie* för examenspremier till studerande på bl.a. kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterande ämnen eller teknik (bet. 2014/15:UbU2 s. 36–37, rskr. 2014/15:91).

I proposition 2014/15:99 Vårändringsbudget för 2015 återkom regeringen med förslaget om den högre bidragsnivån inom studiemedlen för studenter inom vissa lärarutbildningar. Utbildningsutskottet, som våren 2015 yttrade sig till finansutskottet över förslaget, ansåg i likhet med regeringen och den

bedömning som gjordes i budgetpropositionen för 2015 att det för att rekrytera studerande till kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterande ämnen eller teknik är lämpligare att ge den högre bidragsnivån inom studiemedlen under studietiden (yttr. 2014/15:UbU6y s. 7). Därefter beslutade riksdagen att studerande på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterande ämnen eller teknik skulle få den högre bidragsnivån inom studiemedlen för sina studier fr.o.m. hösten 2015 (se prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255 och 3 kap. 10 § studiestödsförordningen [2000:655]). Det högre bidragsbeloppet uppgår till 1 657 kronor per vecka 2017.

Utbildningsutskottet har tidigare behandlat frågan om en examenspremie i sina betänkanden 2015/16:UbU2 och 2016/17:UbU2. Utskottet vidhåller den uppfattning som det gav uttryck för i sina betänkanden och anser sålunda alltfjämt att det för att rekrytera studerande till de aktuella lärarutbildningarna är lämpligare att ge det högre studiebidraget än att införa en examenspremie.

Studiestartsstödet

Utskottet kan inledningsvis konstatera att bl.a. Moderaterna och Liberalerna avvisar regeringens förslag om medel på anslaget 1:7 *Studiestartsstöd*. Utskottet noterar i sammanhanget att varken Moderaterna eller Liberalerna begärde avslag på den proposition som föreslog införandet av lagen om studiestartsstöd (prop. 2016/17:158, bet. 2016/17:UbU20, rskr. 2016/17: 285). Utskottet, som välkomnade regeringens förslag om att införa studiestartsstödet i sitt betänkande 2016/17:UbU20, finner att regeringens förslag om medel till anslaget är väl avvägt. Utskottet finner således inga skäl för att bifalla aktuella yrkanden.

Körkortslån

När det gäller yrkandena om att avvisa införandet av ett körkortslån för utbildning till B-körkort vill utskottet framhålla att syftet med förslaget är att förbättra möjligheten till etablering på arbetsmarknaden och stimulera en högre genomströmning i gymnasieskolan. Lånet är avsett att finansiera körkortsutbildning vid godkända trafikskolor och avses i ett första steg riktas till vissa arbetslösa personer mellan 18 och 47 år. Under 2019 avser regeringen att utvidga möjligheten även till unga i åldern 19–20 år som avslutat en gymnasieutbildning. Den närmare utformningen av villkoren för lånet kommer att presenteras senare (se även utg.omr. 14 avsnitt 3.5).

Utskottet anser att det är av stor vikt att CSN ges goda förutsättningar för att hantera den utveckling och administration som följer med reformen och anser i likhet med regeringen att anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* ska ökas med 31,8 miljoner kronor för ändamålet. Utskottet noterar även att regeringen beräknar att anslaget ökar med 35,9 miljoner 2019 och med 32,4 miljoner kronor fr.o.m. 2020 för samma ändamål.

Utskottet anser därmed att yrkandena om att avvisa införandet av ett körkortslån inte bör bifallas av riksdagen.

Höjning av studiemedlens totalbelopp och av studiebidraget inom studiehjälpen

Utskottet har uppmärksammat de yrkanden som antingen motsätter sig regeringens förslag om en höjning av bidragsdelen i studiemedlen och i stället föreslår en höjning av lånedelen i studiemedlet med 300 kronor per studiemånad eller helt avvisar regeringens förslag om att höja studiemedlens totalbelopp eller studiebidraget inom studiehjälpen. Utskottet noterar att motionärerna inte har motiverat sina ståndpunkter närmare. Utskottet ser inte några skäl för att riksdagen ska bifalla yrkandena.

Övriga minskningar och höjningar av anslag

När det gäller yrkanden om minskningar och höjningar av olika anslag som är hänförliga till främst olika utbildningsinsatser som partierna vill genomföra eller fler eller färre platser inom olika utbildningsformer inom utgiftsområde 16 vill utskottet anföra att utskottet under avsnittet Anslag inom utgiftsområde 15 har redovisat regeringens satsningar och reformer. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda. Utskottet finner inte heller skäl för att bifalla förslag till införande av nya anslag inom olika områden. När det gäller yrkanden om gymnasieskolans introduktionsprogram och sommarkurser vid högskolor och universitet finner utskottet inte skäl för att riksdagen ska bifalla yrkandena.

Lagförslag om ändring i studiestödslagen

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det svenska studiemedelssystemet gör det möjligt att söka sig vidare till studier eller att senare i livet återuppta studier. Genom utbildning stärker vi samhällets kompetensförsörjning och bidrar till Sverige som kunskapsnation. Utskottet vill särskilt framhålla att regeringens förslag om att höja studiemedlens totalbelopp genom att höja bidragsdelen med ca 300 kronor per studiemånad från den 1 juli 2018 har till syfte att ge de studerande en bättre ekonomisk situation och förbättra deras möjligheter att fokusera på sina studier. Med den ordinarie prisbasbeloppsjusteringen förväntas studiemedlens totalbelopp (bidrag och lån) vid heltidsstudier uppgå till ca 11 300 kronor per studiemånad, vilket stärker de studerandes ekonomiska situation.

När det gäller regeringens förslag om att höja studiebidraget inom studiehjälpen vill utskottet uppmärksamma att hushåll med barn i genomsnitt har en lägre disponibel inkomst än hushåll utan barn och att bidraget nu föreslås höjas för första gången på över 10 år med 200 kronor i månaden. Att höja studiebidraget till 1 250 kronor per månad bidrar till att fortsatt minska ekonomiska, geografiska och sociala hinder för gymnasiestudier och kan vara en hjälp på vägen att slutföra sina gymnasiestudier.

Utskottet välkomnar regeringens förslag om ändring i studiestödslagen och är även positiv till regeringens bedömning i fråga om den högre bidragsnivån till vissa studerande som läser vidare efter introduktionsprogram i gymnasieskolan.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag, bemyndiganden och ändring i studiestödslagen (1999:1395) samt avstyrka motionerna 2017/18:2793 (SD), 2017/18:2978 (M) yrkande 1, 2017/18:3592 yrkande 18, 2017/18:3599 (KD) yrkandena 1, 2 och 6, 2017/18:3683 (C) yrkande 43, 2017/18:3702 (C) yrkandena 1 och 2, 2017/18:3760 (C) yrkande 12, 2017/18:3811 (L) och 2017/18:3856 (M) yrkandena 1–5 (se utskottets förslag om anslag och bemyndiganden inom utg.omr. 15 på s. 10.).

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 15 (M)

Erik Bengtzboe (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Ida Drougge (M) anför:

Riksdagen beslutade den 22 november 2017 om ramar för statsbudgetens utgiftsområden och om en beräkning av statens inkomster. I motionen Vi tror på Sverige – Moderaternas budgetmotion 2018 (2017/18:3681) presenteras Moderaternas budgetförslag och Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken.

Riksdagen har ställt sig bakom regeringens förslag till utgiftsramar, beräkning av statens inkomster och inriktning på budgetpolitiken. I enlighet med riksdagens rambeslutsprocess ställs regeringens budgetförslag och oppositionspartiernas budgetförslag mot varandra som helheter, och budgeten beslutas i två steg. Moderaternas budgetförslag är en sammanhållen helhet, och eftersom riksdagen i steg ett, rambeslutet, har ställt sig bakom regeringens förslag till ekonomiska ramar för statsbudgeten och inriktning för budgetpolitiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagens fördelning inom utgiftsområde 15. I stället redovisar vi i detta särskilda yttrande den anslagsfördelning och de förslag som Moderaterna presenterar i motion 2017/18:3856.

Många byter yrke och arbetsplats någon gång under yrkeslivet, och många vill ha ett längre yrkesliv. Regeringen utökar gärna antalet platser på olika utbildningar, men ser inte över möjligheterna för exempelvis en förälder att vara borta från arbetsmarknaden för att studera en tid. Det hjälper inte att ha rätt till en utbildning om man inte har råd att gå utbildningen. Det är enligt vår mening viktigt att det finns goda möjligheter även för den som befinner sig mitt i livet att byta yrkesbana. Om fler ska kunna känna sig trygga med att byta arbete eller till och med bransch längre upp i åldern behöver förutsättningarna för omställning förbättras. Därför lägger Moderaterna fram flera förslag för att göra det lättare att studera i vuxen ålder. Vi vill höja fribeloppet till över 200 000 kronor per kalenderår, utöka antalet extra studieveckor för den som fyllt 40 år till 60 veckor, höja åldersgränsen för studiemedel till 60 år och höja tilläggslånet för studerande med barn till 5 000 kronor per studiemånad.

Moderaterna anser att det är fel att stänga dörren till arbetsmarknaden för unga personer med olika funktionshinder och vill i stället skapa nya vägar in till både arbete och studier för alla människor. Antalet unga med aktivitetsersättning, ett förtidspensionssystem för dem mellan 19 och 30 år, har ökat med över 500 procent sedan 2003. Samtidigt har ca 25 procent av dem som tidigare haft aktivitetsersättning en förvärvsinkomst efter 30-årsdagen. Det är en indikation om att unga förtidspensioneras i onödan. Vi anser att reglerna för aktivitetsersättningen inte ska leda till utanförskap. Därför anser vi att

ungdomar med förlängd skolgång som huvudregel bör omfattas av det vanliga studiestödssystemet och att ersättningsmodellen vid förlängd skolgång ska reformeras. Vi bedömer att förslaget stärker de offentliga finanserna med ca 43 000 000 kronor 2018.

Vi säger också nej till regeringens satsning på ett studiestartsstöd för att finansiera andra prioriterade satsningar. Moderaternas förslag på arbetsmarknadsåtgärder för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden återfinns bl.a. inom utgiftsområde 14.

2. Anslag inom utgiftsområde 15 (SD)

Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår vi från att delta i beslutet och från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 15. Sverigedemokraternas budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat. I stället behandlar vi i detta särskilda yttrande den fördelning av anslagen inom utgiftsområde 15 som förordas i Sverigedemokraternas kommittémotion 2017/18:2793. Nedan redovisas en sammanfattning av vårt förslag.

Sverige har ett av världens mest generösa och väl utvecklade studiestödssystem som möjliggör studier för unga människor från alla samhällsklasser. Sverigedemokraterna vill bevara detta generösa system då vi anser att samhället på sikt tjänar på en välutbildad befolkning. Det är också rättvist med ett studiestödssystem där alla unga människor får möjlighet att studera och utveckla sina kunskaper och förmågor. I vissa avseenden vill Sverigedemokraterna göra systemet ännu mer generöst, men i andra avseenden anser vi att det har blivit väl generöst och orättvist.

Vi önskar en minskning av studiebidragen eftersom vi gör en neddragning av antalet platser på folkhögskolan (utg.omr. 17).

Vi avslår också förslaget om satsningar på stöd till studerande på gymnasieskolans introduktionsprogram eftersom vi anser att det ska vara lika villkor att studera för alla. Vi vill inte ha orättvisa gräddfiler för specifika grupper i samhället.

Vi vänder oss emot studiestartsstödet eftersom det skapar orättvisor mellan de som är hänvisade till lån för att finansiera sina studier och de som med denna bidragsform inte behöver ta lån under en period av sin studietid. Att vissa grupper är ovilliga att ta lån är ingen motivering för att införa denna snedvridning i studiefinansieringen. Vi förespråkar i stället en förlängd möjlighet att ta studielån för den avsedda gruppen.

För att ge incitament till studenter att välja yrken där det råder brist på personal vill vi ge ett riktat bidrag i form av förhöjt studiebidrag till de studenter som väljer att studera till explicita bristyrken. Sverigedemokraterna

satsar 1 000 kronor per student och månad på de studenter som väljer att studera till något av dessa bristyrken.

Sverigedemokraterna satsar också pengar för flera studerande på teknikcollege och teknikbrygga på vårt anslag 99:1. Dessa satsningar har vi beskrivit inom utgiftsområde 16. Vi har också infört anslaget 99:2 *Utbildningspott kompetensunderskott*.

3. Anslag inom utgiftsområde 15 (C)

Fredrik Christensson (C) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskar avstår jag från att delta i beslutet och från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 15. Centerpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat. I stället behandlar jag i detta särskilda yttrande den fördelning av anslagen inom utgiftsområde 15 som förordas i Centerpartiets kommittémotion 2017/18:3702 yrkande 1. Nedan redovisas en sammanfattning av vårt förslag.

Tillhandahållandet av en högkvalitativ och tillgänglig utbildning är ett av politikens viktigaste uppdrag. För den enskilde innebär tillgången till utbildning en möjlighet till bildning och personlig utveckling. För samhället innebär en tillgänglig utbildning att arbetskraftens produktivitet kan säkras. Därtill är utbildning en viktig och effektiv omfördelningsmekanism. Genom att tillgängliggöra utbildning jämnas livschanser ut och behovet av hög beskattning och snedvridande transfereringssystem minskar. En utbildning som tillgängliggörs baserat på lämplighet och meriter säkerställer också att utbildningen nyttjas effektivt och motverkar social snedrekrytering.

Studiestödet fyller här en viktig funktion. Genom att överbrygga kapitalmarknadsimperfectioner görs utbildning tillgänglig till människor som i frånvaro av studiestödet inte hade haft möjlighet att studera, trots att det hade varit en lönsam investering såväl för den enskilde som för samhället.

För en ökad genomströmning och att få fler i arbete vill Centerpartiet ha ett mer flexibelt studiemedelsystem som premierar studenter som avslutar sina studier före utsatt tid men också är anpassat för de med lägre studietakt, exempelvis de som har gått gymnasiesärskolan eller är deltidssjukskrivna. Det ger fler möjligheten till en utbildning som leder till jobb.

I dag är möjligheten att få studiestöd begränsad till att omfatta maximalt sex år och redan vid 47 års ålder minskar det antal veckor en person kan få studielån för. Efter 56 års ålder är det inte möjligt att få studiestöd. Det begränsar människors möjlighet att ställa om mitt i eller senare i karriären och att komplettera sin utbildning. Vill man ställa om, men redan har tagit maximalt antal år av studiemedel, finns det dessutom en broms i systemet som gör att man inte får utbilda sig vidare. Det är inte meningen att personer ska överutbilda sig och ackumulera studieskulder som är omöjliga att återbetala,

men det måste finnas möjlighet för fler att studera yrkesinriktade och kortare utbildningar med hjälp av studiestöd. I dag kan man enbart bli beviljad ett års extra studiemedel när man nått taket på 6 år, vilket inte är tillräckligt för att läsa en yrkesutbildning på två år eller ett mastersprogram.

Centerpartiet ser därför behov av att ta bort utfasningen av studielånet som i dag börjar vid 47 års ålder, möjliggöra studiestöd efter 56 års ålder genom att tillåta studielån men inte bidrag upp till 60 års ålder samt utöka möjligheten till ett tvåårigt studielån så att det går att läsa en tvåårig yrkesutbildning eller ett mastersprogram med studielån. Det beräknas innebära en offentlig finansiell kostnad på 100 000 000 kronor årligen. Normalt skrivs studielån i dag av vid 65–68 års ålder, beroende på typ av studieskuld. Om möjligheten för äldre att ta studielån ska utökas är det också enligt vår mening rimligt att åldersavskrivningen avskaffas. Det beräknas stärka de offentliga finanserna med 426 000 000 kronor 2018.

Unga som inte gått ut gymnasiet sommaren de fyller 19 år på grund av en funktionsnedsättning ges i dag automatiskt aktivitetsersättning. Det fungerar i praktiken som en förtidspensionering. Arbetskraftsdeltagandet är redan mycket lågt för personer med funktionsnedsättning och den automatiska infasningen i bidragsberoende skapar ännu högre trösklar in på arbetsmarknaden. Centerpartiet anser att unga med förlängd skolgång i stället för att direkt placeras i bidragsberoende borde erbjudas studiestöd med det förhöjda beloppet. Tillsammans med tillgång till relevant studiehjälp och möjlighet till eftergymnasial utbildning ökar både incitamenten att gå vidare till arbete, vilket skapar en större likvärdighet med andra elever. Att placera unga personer i bidragsberoende är att göra dem en björntjänst. Aktivitetsersättningen kan upplevas som förmånlig för den 19-åring som får den, men erbjuder knappast någon frihet eller inkomstutveckling längre fram i livet.

Centerpartiet motsätter sig införandet av det av riksdagen beslutade studiestartsstödet, vilket påverkar anslagen 1:1 Studiehjälp, 1:7 Studiestartsstöd och 1:8 Centrala studiestödsnämnden.

Centerpartiet föreslår att det ska införas ett nytt anslag 1:10 *Incitament avseende skuldavskrivning*. Anslaget föreslås för 2018 tillföras 30 000 000 kronor till följd av Centerpartiets förslag om att skriva av studielån för deltagare i Teach for Sweden och 25 miljoner kronor till följd av Centerpartiets förslag om att skriva av studielån för människor som flyttar till glesbygd.

4. Anslag inom utgiftsområde 15 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskar avstår jag från att delta i beslutet och från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 15. Liberalernas budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat. I stället behandlar jag i detta särskilda yttrande den

fördelning av anslagen inom utgiftsområde 15 som förordas i Liberalernas kommittémotion 2017/18:3811. Nedan redovisas en sammanfattning av vårt förslag.

Utbildning och högre studier ger möjligheten att lära sig mer om omvärlden och få nya perspektiv. Det ger unga människor en möjlighet att tillsammans lära sig analysera omvärlden och ifrågasätta det som ofta tagits för givet. Högre utbildning för Sverige framåt. Det handlar inte bara om att rusta unga personer för arbetsmarknaden, det handlar även om att öka kunskapen och bildningen i Sverige.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa och ger alla människor goda möjligheter att studera vidare eller återuppta tidigare studier. Studiemedelssystemet har under de senaste åren förstärkts påtagligt, främst genom att alliansregeringen genomförde höjningar av studiemedelsbeloppet, tilläggsbidraget för studerande med barn och fribeloppet. Studiestödssystemet är viktigt för att alla ska kunna gå vidare till högre studier och förverkliga sina drömmar.

Liberalerna anser att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning (se även vårt förslag inom utgiftsområde 10). Liberalerna anslår därför 260 000 000 kronor ytterligare för 2018 till anslaget 1:1 *Studiehjälp*. De minskade utgifterna för aktivitetsersättningen redovisas inom utgiftsområde 10.

Regeringen föreslår en snabb utökning av utbildningsplatserna inom regionalt yrkesvux, yrkeshögskolan, förarutbildningen, folkhögskolan och högskolan. Liberalerna avvisar delvis förslaget, då vi tror att en alltför stor och snabb utbyggnad innebär stora risker för sänkt kvalitet i utbildningsväsendet. En så omfattande allmän utbyggnad, där bl.a. utökningen av lärarutbildningen ingår, måste föregås av en omfattande kvalitetshöjning på de nuvarande utbildningarna. När det gäller utbyggnaden av yrkeshögskolan noterar vi att regeringen gör en utökning av antalet platser, men vi menar att denna framgångsrika utbildningsform kan utvidgas ännu mer och föreslår därför en ytterligare utbyggnad. Som ett alternativ till regionalt komvux vill Liberalerna införa en yrkesskola som är en yrkesutbildning för vuxna med yrkeshögskolan som modell. Utbildningen ska motsvara gymnasial nivå och ha ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande och yrkesskola. Liberalerna avvisar regeringens anslagshöjningar för 2018 inom anslaget 1:2 *Studiemedel* men anslår samtidigt 34 000 000 kronor för 2018 till studiemedel på yrkeshögskolan inom anslaget. Även anslagen 1:3 *Avsättning för kreditförluster* och 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsräntor* påverkas.

Regeringen föreslår att studiemedlens totalbelopp ska höjas med ca 300 kronor per studiemånad genom en höjning av bidragsdelen. Den senaste höjningen av totalbeloppet skedde 2015 med ca 1 000 kronor genom en höjning av lånedelen. Liberalerna delar regeringens uppfattning att totalbeloppet bör höjas, men att höjningen även denna gång bör ske genom en motsvarande höjning av lånedelen. Förslaget om en höjning av studiemedlens

bidragsdel avvisas till förmån för en motsvarande höjning av studiemedlens lånedel med ca 300 kronor. Det innebär en minskning med 546 000 000 kronor för 2018 av anslaget 1:2 och en höjning med 100 000 000 kronor för 2018 av anslaget 1:3.

Regeringen föreslår en utbyggnad av sommarkurserna vid högskolor och universitet. En satsning på fler sommarkurser skulle få en rad positiva effekter. Antalet sommarkurser är i dag inte lika högt som förut och därför finns det skäl att utöka dessa. Med sommarkurser skulle genomströmningen öka genom att fler studenter snabbare skulle kunna avsluta sina studier. De sommarjobb dessa har i dag skulle kunna fyllas av arbetslösa ungdomar. Liberalernas satsning på sommarkurser innebär en höjning med 236 000 000 kronor 2018 till studiemedel inom anslaget 1:2, en höjning med 30 000 000 kronor för 2018 inom anslaget 1:3 och en höjning med 10 000 000 kronor för 2018 inom anslaget 1:4.

Som redovisas närmare inom utgiftsområde 16 föreslår Liberalerna en kvalitetssatsning på humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningar. För att finansiera denna satsning justeras antalet platser på vissa högskolor, vilket får konsekvenser för anslagen för studiestöd. Anslaget 1:2 minskas därför med 170 000 000 kronor 2018. Även anslagen 1:3 och 1:4 påverkas.

Liberalerna föreslår att studielån som tas fr.o.m. den 1 januari 2018 inte ska kunna skrivas av vid 68 års ålder. Inga andra lån skrivs av vid en viss ålder och Liberalerna anser därför att det är rimligt att åldersavskrivning inte omfattar nya lån. Förslaget om ett avskaffande av åldersavskrivning bedömer vi leda till att utgifterna för anslaget 1:3 minskar med 400 miljoner kronor 2018.

Riksdagen har fattat beslut om ett studiestartsstöd. Studiestartsstödet är ämnat för arbetslösa som är minst 25 år och som har en kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN) men är inte ett traditionellt studiemedel. Liberalerna anser att alla i Sverige ska ha möjlighet att kunna slutföra grundskolan. När det gäller gymnasieskolan är den en frivillig skolform och det finns skäl att misstänka att avhoppet kan öka om man skapar ekonomiska incitament för att hoppa av så att man senare kan slutföra sina gymnasiestudier med bättre ekonomiska villkor. Dessutom kan det vara problematiskt att elever i samma komvuxklass har olika ersättningar. Studiestartsstödet har inte heller hittills blivit särskilt omfattande. Liberalerna avvisar därför förslaget, vilket innebär en kostnadsbesparing på 909 000 000 kronor på anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* för 2018.

Regeringen föreslår införandet av ett körkortslån som ska administreras av CSN. Förslaget innebär att lånet ska användas för att bekosta körkortsutbildning. Liberalerna avvisar förslaget, vilket innebär en kostnadsbesparing på 32 000 000 kronor för 2018 på anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden*.

Det behövs enligt motionärerna en ökad tillgång på speciallärare och specialpedagoger i skolan. Som ett sätt att stärka läraryrkets status och minska

lärarbristen föreslår motionärerna att det ska införas en premie för den som fullgör speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik. För denna premie satsar motionärerna 223 000 000 kronor.

Liberalernas bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl anpassat. Ytterligare reformer kan dock på sikt bli aktuella. Liberalerna vill bl.a. fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning. För att fortsätta stimulera framväxten av ett allt längre arbetsliv bör det även i fortsättningen vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet. Liberalerna vill även öka genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna för studenterna, t.ex. inom ramen för studiestödsområdet, att klara sin examen på utsatt tid.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. Inom detta utgiftsområde påverkas anslaget 1:8.

5. Anslag inom utgiftsområde 15 (KD)

Annika Eclund (KD) anför:

Riksdagen har i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens budgetproposition och de utgiftsramar och beräkningar av inkomster som föreslås där. Eftersom riksdagen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än Kristdemokraterna önskar, avstår jag från att delta i beslutet om anslagets fördelning. Kristdemokraternas budgetförslag ska behandlas som en helhet där delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. I stället behandlar jag i detta särskilda yttrande den fördelning av anslagen inom utgiftsområde 15 som förordas i Kristdemokraternas kommittémotion 2017/18:3599. Nedan redovisas en sammanfattning av vårt förslag.

Studiestödet, både bidragsdel och lånedel, är en viktig del för att kunna bedriva en ändamålsenlig utbildningspolitik. Studiestödet ska minska ekonomiska hinder för personer som vill börja studera och därmed bidra till att fler väljer att utbilda sig. Studiestödet ska också utjämna skillnader mellan enskilda och grupper i befolkningen och ge goda förutsättningar för alla att studera. Studiestödet ska också bidra till en god samhällsutveckling. Alla delar av studiestödet, dvs. studiebidrag under gymnasiestudier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättningar och studiemedel med bidrags- och lånedel, ska bidra till att utjämna skillnader i ekonomiska förutsättningar hos enskilda och mellan grupper i samhället.

För att värna ett generöst studiestödssystem måste målet vara att så många som möjligt ska återbetala sina studielån. Kristdemokraterna anser därför att det är rimligt att ta bort den åldersavskrivning av studielån som finns i dag. Kristdemokraterna beräknar att ytterligare 410 000 000 kronor 2018 ska

kunna återbetalas vid avskaffad åldersavskrivning. Grundprincipen bör vara att alla som kan ska återbetala sina lån.

Högre studier syftar till att dels ge kompetens för kommande yrkesliv, dels att sökandet efter kunskap är bra i sig för den enskildes utveckling och för samhällets utveckling. I dag kan studiemedel beviljas i högst sex år (240 veckor). Det finns också en övre åldersgräns för att beviljas studiemedel. Åldersgränsen för bidragsdelen är 56 år men rätten att låna begränsas redan från 47 år. Detta innebär att antalet veckor det är möjligt att få studielån minskar successivt från 47 års ålder. I en tid när vi blir äldre och förväntas arbeta högre upp i åldrarna ökar även behovet av fortbildning. Därför menar Kristdemokraterna att det är rimligt att också höja åldern för att kunna få studielån. Kristdemokraterna föreslår att denna åldersgräns höjs med ytterligare tre år, till 50 års ålder. För detta ändamål satsar vi 400 000 000 kronor per år.

Kristdemokraterna motsätter sig regeringens förslag att höja bidragsdelen i studiemedlen. I stället föreslår Kristdemokraterna att lånedelen i studiemedlen höjs med 300 kronor per månad och föreslår 100 000 000 kronor per år för detta ändamål.

Kristdemokraterna bedömer att det finns utrymme för en justering av anslagen till de myndigheter som tillämpar pris- och löneomräkning för att på så sätt effektivisera och samtidigt finansiera prioriterade satsningar. Justeringen är beräknad som en 30-procentig minskning av pris- och löneomräkningen under 2018–2020. Anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* anslag justeras därför ned.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:1 Budgetpropositionen för 2018 utgiftsområde 15:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.1, 3.7.1 och 3.7.2).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 223 000 000 000 kronor (avsnitt 3.7.9).
3. Riksdagen anvisar för budgetåret 2018 ramanslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt tabell 1.1.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2018 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:2793 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2017/18:2978 av Sofia Fölster (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja fribeloppet för studerande och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3592 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre möjligheter att finansiera studier mitt i livet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa åldersavskrivningen av studielånet och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheterna för äldre att studera med CSN-lån och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3683 av Annie Lööf m.fl. (C):

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra avskrivning av studielån i landsbygdskommuner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3702 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen avslår de delar av regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (regeringens förslag 2.1) som rör höjt studiemedel.

2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till ett mer flexibelt studiemedelssystem vilket även ger bättre möjlighet att studera vidare högre upp i åldrarna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3811 av Christer Nylander m.fl. (L):

Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2017/18:3856 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning för att höja fribeloppet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning för att utöka antalet studieveckor med 20 för den som fyllt 40 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning för att höja åldersgränsen för studiemedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning för att höja tilläggslånet för studerande med barn och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionens anslagsförslag

Anslag för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Anslag		Regeringens			Avvikelse från regeringen		
		förslag	M	SD	C	L	KD
1:1	Studiehjälp	4 091 761	+8 280		+50 000	+260 000	
1:2	Studiemedel	16 357 643	-505 600	-298 000	-374 400	-2 715 703	-2 598 000
1:3	Avsättning för kreditförluster	1 878 700	-30 800		-326 000	-483 963	-300 000
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	140 582			+24 300	-35 118	
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150	+380				
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	29 000					
1:7	Studiestartsstöd	909 000	-909 000	-909 000	-909 000	-909 000	-909 000
1:8	Centrala studiestödsnämnden	869 376			-41 720	-35 000	-5 000
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	14 480			-80		
	Nya anslag						
99:1	Teknikbrygga och teknikcollege			+432 000			
99:2	Utbildningspott kompetensunderskott			+200 000			
99:3	Incitament avseende skuldavskrivning				+55 000		
Summa för utgiftsområdet		24 352 692	-1 436 740	-575 000	-1 521 900	-3 918 784	-3 812 000

BILAGA 3

Regeringens och oppositionens förslag till beställningsbemyndiganden

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Tidsperiod	Avvikelse från regeringen					
			M	SD	C	L	KD	
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	4 000	2019						
Summa beställningsbemyndiganden	4 000		±0	±0	±0	±0	±0	±0

BILAGA 4

Utskottets anslagsförslag

Förslag till beslut om anslag för 2018 inom
utgiftsområde 15 Studiestöd*Tusental kronor*

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
1:1 Studiehjälp	±0	4 091 761
1:2 Studiemedel	±0	16 357 643
1:3 Avsättning för kreditförluster	±0	1 878 700
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	±0	140 582
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	±0	62 150
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	±0	29 000
1:7 Studiestartsstöd	±0	909 000
1:8 Centrala studiestödsnämnden	±0	869 376
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	±0	14 480
Summa för utgiftsområdet	±0	24 352 692

BILAGA 5

Utskottets förslag till beställningsbemyndiganden

Förslag till beslut om beställningsbemyndigande för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag	Tidsperiod
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	±0	4 000	2019
Summa beställningsbemyndiganden	±0	4 000	

BILAGA 6

Regeringens lagförslag

**1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen
(1999:1395)**

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § och 3 kap. 11–13 §§ studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.**7 §¹**

Studiebidrag lämnas med 1 050 kronor i månaden.

Studiebidrag lämnas med 1 250 kronor i månaden.

Inackorderingstillägg lämnas med lägst 1 190 och högst 2 350 kronor i månaden.

Extra tillägg lämnas med 855, 570 eller 285 kronor i månaden.

3 kap.**11 §²**

Studiemedel får lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel utgör

1. 5,59 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

1. 5,74 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

2. 4,19 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

2. 4,31 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 2,80 procent av prisbasbeloppet

3. 2,87 procent av prisbasbeloppet

¹ Senaste lydelse 2006:955.

² Senaste lydelse 2014:1580.

vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

pet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Första stycket gäller bara om något annat inte följer av 14, 15, 16, 17, 18 eller 20 §.

12 §³

Om inte något annat följer av 13 § får studiebidrag lämnas med ett belopp som för varje vecka som den studerande har rätt till studiemedel utgör

1. 1,59 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

2. 1,19 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 0,79 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

1. 1,74 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

2. 1,31 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 0,86 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

13 §⁴

Till studerande i sådan utbildning som avses i 2 § andra stycket får studiebidrag lämnas med ett högre belopp per vecka, nämligen med

1. 3,70 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

2. 2,77 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 1,85 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

1. 3,85 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

2. 2,89 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 1,92 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Det högre bidragsbeloppet får lämnas från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år. En studerande som tidigare har fått det högre bidragsbeloppet för en viss utbildning och som fortsätter denna utbildning har förtur till det högre beloppet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om de förutsättningar som i övrigt ska gälla för att en studerande ska ha rätt till det högre bidragsbeloppet.

Regeringen meddelar föreskrifter om att det högre bidragsbeloppet får lämnas även för studier i sådan utbildning som avses i 2 § första stycket, om det finns särskilda skäl. Regeringen meddelar också föreskrifter om att det högre bidragsbeloppet får lämnas även till studerande som är yngre än 25 år och som har särskilt behov av ett sådant stöd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 11–13 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången i fråga om studiemedel som lämnas för tid från och med den 1 juli 2018.

³ Senaste lydelse 2009:1535.

⁴ Senaste lydelse 2010:2018.

3. Bestämmelserna i 2 kap. 7 § i den nya lydelsen tillämpas dock i fråga om studiebidrag som lämnas för tid från och med den 1 mars 2018.